

Memorandwm ar Gynigion y Gyllideb Ddrafft ar gyfer Materion Gwledig ar gyfer 2022-23

Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig – 20 Ionawr 2022

1.0 Diben

Mae'r papur hwn yn darparu gwybodaeth i Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ynghylch y cynigion Materion Gwledig (Prif Grŵp Gwariant) a amlinellir yng Nghyllideb Ddrafft 2022-23, a gyhoeddwyd ar 20 Rhagfyr. Mae hefyd yn darparu diweddariad ynghylch meysydd o ddiddordeb penodol i'r Pwyllgor. Mae'r crynodeb o strwythur y gyllideb i'w weld yn adran 3 o'r papur tystiolaeth.

2.0 Cyd-destun Strategol

1. Cyfrifoldebau Gweinidogol

1.1 Datblygu'r Sector Amaethyddiaeth

Mae'r Is-adran Amaethyddiaeth a Chynaliadwyedd yn arwain gweithgareddau Llywodraeth Cymru drwy bob cam o gynhyrchu, prosesu a marchnata cynhyrchion - fferm, bwyd a bio, o'r ffermwr i'r defnyddiwr, o'r fferm i farchnadoedd byd-eang. Mae'r tîm yn gyfrifol am:

- ddatblygu a chyflwyno polisi amaethyddol ar ffermio cynaliadwy, datblygu'r sector, masnach, cynlluniau wrth gefn a thenantiaethau amaethyddol;
- cefnogi'r diwydiant drwy gyngor, arweiniad a chynlluniau i wella cydnherthedd, arloesedd, lles, iechyd a diogelwch. Rydym hefyd yn noddi'r Cyrff Ardollau;
- darparu cyllid drwy Glastir, y Grant Busnes i Ffermydd (FBG) a'r Grant Cynhyrchu Cynaliadwy (SPG);
- datblygu rheoliadau amaethyddol, gan gynnwys Rheoliadau Llygredd Amaethyddol, rheolaethau adnabod a symud da byw, a gorfodi iechyd a lles anifeiliaid gan Awdurdodau Lleol.

1.1.1 Polisi Adnabod a Symud Da Byw

Lansiais fy ymgynghoriad ar Newid Trefn Adnabod, Cofrestru a Rhoi Gwybod am Symudiadau Da Byw ar 30 Medi. Bydd yr ymgynghoriad yn ceisio cysoni rhai o'r rheolau ynghylch rhoi gwybod am symudiadau a chofrestru ar gyfer pob math o dda byw. Mae hefyd yn cynnwys newidiadau y cytunwyd arnynt ar fanylion tagiau EID Gwartheg a'r defnydd gorfodol o system Rheoli Fy CPH Taliadau Gwledig Cymru Ar-lein.

Mae'r cynigion yn yr ymgynghoriad yn darparu mwy o allu i olrhain pob math o dda byw a chyflwyno arbedion effeithlonrwydd electronig i wella perfformiad ffermydd, ochr yn ochr â datblygu EIDCymru.

Bydd yr ymgynghoriad ar agor tan 2 Ionawr 2022 a byddaf yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Senedd am ganlyniadau'r ymgynghoriad ac yn cyhoeddi fy mhenderfyniad ar y newidiadau a'r dyddiad gweithredu arfaethedig ar gyfer EID Gwartheg.

1.1.2 Rheoli Parthau Perygl Nitradau

Nid yw Parthau Perygl Nitradau yn bodoli yng Nghymru mwyach.

Drwy'r Rhaglen Datblygu Gwledig 2014-20 (CDG), sy'n rhedeg tan ddiwedd mis Mawrth 2023, rydym yn parhau i gefnogi busnesau fferm i weithredu gofynion Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) 2021. Rydym yn datblygu ein cynigion ar gyfer cyllid i ddisodli cyllid yr UE. Wrth i ffermwyr a rheolwyr tir bontio tuag at y Cynllun Ffermio Cynaliadwy, bydd cymorth yn y dyfodol yn cynnwys ffocws ar welliannau amgylcheddol, rheoli tir ar raddfa fferm, cynhyrchiant ac arallgyfeirio. Bydd gwella ansawdd dŵr a chynorthwyo ffermydd i gydymffurfio â'r rheoliadau newydd yn elfen o'r cymorth hwn. Bydd rhagor o fanylion am gynlluniau ariannu yn y dyfodol yn cael eu cyhoeddi unwaith y byddaf wedi cael cyfle i ystyried cynigion a gyflwynwyd gan fy swyddogion. O ganlyniad i'r galw parhaus am Wasanaeth Cynghori Cyswllt Ffermio a'r cynnydd sylweddol yn nifer y ceisiadau yn dilyn cyflwyno Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol) (Cymru) ym mis Ionawr 2021, sicrhodd y Gwasanaeth Cynghori £1,125,000 ychwanegol a ddyfarnwyd i sicrhau parhad y Gwasanaeth hyd at fis Mawrth 2023. Cyfanswm dyraniad y gyllideb ar gyfer y Rhaglen Cyswllt Ffermio yn ei chyfanrwydd ar gyfer blwyddyn ariannol 2022/23 yw £9,621,575.00. Mae'r rhaglen yn darparu amrywiaeth o wasanaethau cymorth trosglwyddo gwybodaeth, gan gynnwys cyngor, taflenni ffeithiau, gweithdai a fideos, ymhlith pethau eraill, i gefnogi'r sector i weithredu'r Rheoliadau.

Dyrannwyd £358,000 i'r Gwasanaethau Cyngor Technegol, sy'n cynnwys gwariant a arweinir gan y seiliedig ar alw sy'n gysylltiedig â'r Rheoliadau, gan gynnwys cyngor cyfreithiol, gwasanaeth cyngor i ffermydd a ddarperir gan RSK ADAS Ltd ac ar gyfer gwariant arall sy'n gysylltiedig â gweithredu'r Rheoliadau.

1.1.3 Ceffylau

Mae Rheoliadau Adnabod Ceffylau (Cymru) 2019 yn ei gwneud hi'n ofynnol i bob ceffyl yng Nghymru gael ei adnabod gyda microsglodyn o 12 Chwefror 2021 a bod â phasbort dilys. Er bod Defra yn bwriadu ymgynghori ar newidiadau i drefniadau adnabod ceffylau cyn diwedd 2021, nid ydym yn cynnig unrhyw newidiadau ar hyn o bryd.

1.2 Datblygu'r Sector Bwyd-Amaeth

Mae'r Is-adran Bwyd yn fy nghynghori ar bob mater yn ymwneud â strategaeth a pholisi bwyd. Mae'r tîm yn:

- ymgysylltu'n uniongyrchol â'r diwydiant bwyd a diod yn ddyddiol;
- darparu cyfres o raglenni ac ymyriadau cymorth i'r diwydiant sy'n galluogi twf cynaliadwy'r sector gweithgynhyrchu bwyd yng Nghymru – gan sbarduno twf a chynnydd mewn cynhyrchiant ar hyd y gadwyn fwyd;
- ariannu raglenni ar draws y sbectrwm bwyd, gan ysgogi adnoddau ariannol gan Lywodraeth Cymru yn ehangach, gan gynnwys y Rhaglen Datblygu Gwledig, EFF, ERF ac amryw o fentrau llai o faint, yn ogystal â ffynonellau cyllid allanol megis Bargeinion Twf;
- cefnogi goroesiad a chydnerthedd busnesau ar ôl Covid-19 ac ar ôl ymadael â'r UE drwy ysgogi cyllid i gefnogi twf y sector bwyd, gweithio gyda

manwerthwyr i'w hannog i werthu mwy o gynnyrch bwyd a diod o Gymru, helpu i sicrhau presenoldeb ar-lein cynyddol i gynhyrchwyr o Gymru a gweithgareddau hyrwyddo i gynyddu cyfran gweithgynhyrchwyr bwyd Cymru o'r cyflenwad i'r sector gwasanaethau bwyd, twristiaeth a'r sector cyhoeddus;

- hyrwyddo diwydiant bwyd Cymru drwy ddiwyddiadau a rhwydweithiau rhyngwladol a ddyluniwyd i gynyddu mewnfuddsoddiad.

1.2.1 Bwyd a Diod Cymru

Ar 19 Tachwedd, lansiodd Llywodraeth Cymru 'Gweledigaeth ar gyfer y diwydiant Bwyd a Diod o 2021'. Y bwriad yw adeiladu ar lwyddiant y diwydiant bwyd a diod yng Nghymru gydag amcan cyffredinol i sicrhau cadwyn cyflenwi bwyd a diod sy'n gyfrifol yn amgylcheddol ac yn gymdeithasol ac sydd ag enw da yn rhyngwladol am ragoriaeth. Un uchelgais allweddol yw tyfu'r diwydiant yn gynaliadwy ar gyfradd sy'n uwch yn gymesur â gweddill ardaloedd y DU, tra bydd cymorth busnes yn y dyfodol yn gysylltiedig â nodau ac uchelgeisiau'r Contract Economaidd.

Mae cynllun Gwybodaeth Ddaearyddol (GI) newydd y DU wedi sicrhau bod ein 16 cynnyrch o Gymru a gofrestrwyd yn wreiddiol o dan gynlluniau'r UE yn parhau i gael eu gwarchod yn yr UE, yn ogystal â throsglwyddo'n awtomatig i gael eu gwarchod o dan gynllun GI newydd y DU.

Cymru oedd y wlad gyntaf i gofrestru dau gynnyrch newydd yn llwyddiannus o dan gynllun GI y DU, gan gynyddu teulu GI Cymru o gynhyrchion gwarchodedig i 18 aelod. Mae Cymru bellach mewn sefyllfa unigryw a gwahaniaethol o ardaloedd bwyd gwarchodedig a bydd yn parhau â'r momentwm hwn. Felly, uchelgais Cymru yn y weledigaeth ar gyfer y diwydiant bwyd a diod o 2021 yw sicrhau bod hyd at chwe ardal cynnyrch allweddol arall yng Nghymru wedi'u cofrestru o dan gynllun GI y DU erbyn 2025. Mae Cymru'n cydnabod pwysigrwydd y mesur gwarchod hwn, sy'n dangos y cysylltiadau â'n treftadaeth fwyd, ein cymunedau a'n diwylliant.

Mae'r marchnata a'r cyfathrebu yn gysylltiedig â Dyfodol Cynaliadwy a byddant yn cael eu hadeiladu ar achrediadau amgylcheddol BCORP ac achrediadau eraill. Mae Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol yn sail i'r ddeddfwriaeth a themâu Bwyd ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae'r neges gynaliadwy hon yn gosod taith bwyd a diod Cymru ar wahân ac mae bellach yn cael ei rhannu'n eang mewn marchnadoedd cenedlaethol a rhyngwladol. Yn ystod BlasCymru/TasteWales 2021, rhoddodd y National Geographic Traveller and Food Supplement sylw i'r meysydd hyn ac roedd fideo ar-lein yn sôn am Gymru a'i huchelgeisiau cynaliadwy – dyma'r sylw cyntaf o'r fath i unrhyw un o wledydd y DU.

Byddwn yn parhau i gefnogi'r diwydiant wrth i ni adfer o effeithiau'r pandemig Covid-19. Bydd 'Gweledigaeth ar gyfer y diwydiant Bwyd a Diod o 2021' a lansiwyd yn ddiweddar yn gwneud cyfraniad allweddol at y gwaith o leoli'r diwydiant ac mae ganddi'r gallu i fod yn hyblyg fel y gall ymateb i amgylchiadau sy'n newid.

Cyhoeddais y byddai digwyddiad cyntaf BlasCymru/TasteWales yn cael ei ohirio oherwydd y pandemig Covid-19 fis Mawrth diwethaf. Llwyddom i gynnal digwyddiad hybrid diogel o ran Covid ar 27 a 28 Hydref 2021. Cynhaliwyd y digwyddiad hwn yn y Ganolfan Gynadledda Ryngwladol (ICC) yng Nghasnewydd. Thema'r digwyddiad oedd bwyd cynaliadwy ar gyfer Cenedlaethau'r Dyfodol. Roedd yr adborth cychwynnol

gan bob cynrychiolydd yn gadarnhaol iawn a sicrhaodd y broceri busnes cychwynnol £14 miliwn mewn contractau ar gyfer busnesau yng Nghymru. Dengys y digwyddiad ein penderfynoldeb clir i barhau i hyrwyddo'r gorau sydd gan ddiwydiant bwyd a diod Cymru i'w gynnis ar lefel genedlaethol a rhyngwladol, ynghyd â datblygu mwy ar enw da Cymru drwy'r byd fel Cenedl Fwyd gynaliadwy.

1.3 Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA)

Ers mis Ebrill 2015, mae'r rhan fwyaf o brofion croen TB buchol wedi'u cynnal gan filfeddygon preifat drwy Bartneriaid Cyflenwi Milfeddygol (VDP) o dan gontract. Mae rheolau caffael yn ei gwneud hi'n ofynnol i'r farchnad gael ei hail-brofi, a dechreuodd contractau 'ail genhedlaeth' newydd ym mis Gorffennaf 2021. Mae'n anochel bod ail-brofi'r farchnad wedi cynyddu cost y contract Cymru a Lloegr sylweddol hwn.

Mae'r gyllideb yn cynnwys cynnydd yng nghostau rhedeg APHA, datblygu a gweithredu polisi TB yn hyblyg sy'n ofynnol mewn ymateb i nifer yr achosion o glefydau, mesurau rheoli ffiniau ychwanegol a gwiriadau am glefydau anifeiliaid ac adar egsotig.

Gallai methu â dangos rheolaeth effeithiol ar glefydau a bioddiogelwch anifeiliaid, gan gynnwys rheolaethau mewnforio, danseilio canfyddiad partneriaid masnachu allanol o sicrwydd rheolaethau swyddogol Cymru. Gallai hyn gael effaith ar allu'r DU gyfan i fasnachu â gwledydd eraill.

1.3.1 Rhaglen Dileu TB Buchol (gan gynnwys y Cynllun Cyflawni, profion ac iawndal)

Mae'r Rhaglen Dileu TB yn nodi gweledigaeth hirdymor Llywodraeth Cymru ar gyfer dileu TB buchol yng Nghymru. Mae'r rhaglen yn seiliedig ar bedair egwyddor allweddol rheoli clefydau heintus: Ei Gadw Allan, Ei Ddarganfod yn Gyflym, Ei Rwystro Rhag Lledaenu a Chael Gwared Arno. Rydym wedi gweld cynnydd da ers sefydlu ein rhaglen am y tro cyntaf, gyda gostyngiadau hirdymor yn nifer yr achosion a mynychder achosion. Rhwng 2009 a 2020, bu gostyngiad o 48% mewn digwyddiadau newydd ac mae'n werth atgoffa ein hunain bod 94.8% o fuchesi yng Nghymru yn rhydd o TB ar ddiwedd mis Mehefin 2021.

Fel rhan o'i hymrwymadau yn y *Rhaglen Lywodraethu 2021-26*, mae Llywodraeth Cymru yn parhau i wahardd difa moch daear fel rhan o'r Rhaglen Dileu TB. Mae cyllid yn parhau i fod ar gael i gefnogi cynlluniau brechu preifat ledled Cymru, ac asesu'r defnydd mwyaf priodol a chosteffeithiol o'r brechlyn BCG Moch Daear fel mesur amddiffynnol.

Lansiwyd dull rhanbarthol o ddileu TB yn 2017, gan greu Ardaloedd TB Isel, Canolradd ac Uchel, ac mae polisiâu wedi parhau i gael eu mireinio, gan ymateb yn ddeinamig i'r darlun newidiol o'r clefyd, gan ymateb i'r heriau penodol sy'n deillio o'r pandemig Covid-19 ar yr un pryd

Gwnaeth y Gweinidog Ddatganiad ar 16 Tachwedd ar y Rhaglen Dileu TB ac aeth ati hefyd i lansio ymgynghoriad ar fesurau gwell, gan geisio barn ar agweddau megis taliadau am wartheg â TB, profion TB a phrynu gwybodus. Bydd yr ymgynghoriad yn para 12 wythnos gyda'r ymatebion i ddod i law erbyn 8 Chwefror 2022 a bydd yn llywio'r gwaith o adnewyddu'r Rhaglen Dileu TB.

Profion TB

Yng Nghymru, defnyddir prawf croen (SICCT) ar wddf gwartheg i adnabod anifeiliaid heintiedig. Mae hyn yn cymharu'r adweithiau i chwistrellu twbercwlin buchol ac adar. Yn gyffredinol, ystyrir bod anifeiliaid sy'n adweithio i'r twbercwlin buchol yn fwy na'r twbercwlin adar yn adweithyddion prawf croen.

Mae hwn yn brawf sydd wedi hen ennill ei blwyf, ac fe'i defnyddir yn fyd-eang fel y prif brawf gwyliadwriaeth ar gyfer rhaglenni rheoli TB. Mae'r prawf yn debygol o nodi dim ond un canlyniad 'positif anghywir' ym mhob 5,000 o wartheg nad ydynt wedi'u heintio. Ond, ar y gorau, efallai mai dim ond 80% o anifeiliaid heintiedig a nodir. Ar hyn o bryd, nid oes prawf, na chyfuniad o brofion, a fydd yn:

- nodi'r holl wartheg sydd wedi'u heintio â TB; a
- nodi'r holl wartheg nad ydynt wedi'u heintio fel anifeiliaid negatif.

Defnyddir prawf gwaed Interfferon-gama hefyd mewn rhai buchesi (fel prawf atodol) i helpu i nodi anifeiliaid heintiedig eraill.

Yng Nghymru, rydym yn profi:

- pob buches bob blwyddyn
- unrhyw anifail cyn iddo symud oddi ar y fferm, ac eithrio gwartheg risg isel yn yr Ardal TB Isel
- unrhyw anifail sy'n symud o fuches y tu allan i'r ardal TB Isel i fuches yn yr Ardal TB Isel

Rydym yn archwilio anifeiliaid yn y lladd-dy i nodi unrhyw rai sydd wedi'u heintio â TB na nodwyd yn y rhaglen gwyliadwriaeth profion (maent yn dod yn "achosion lladd-dy" ac yn arwain at brofion dilynol yn y fuches darddiad).

Iawndal TB

Mae gan Lywodraeth Cymru ymrwymiad statudol i dalu iawndal TB.

Mae hwn yn faes gwariant a arweinir gan y galw sy'n uniongyrchol gysylltiedig â faint o anifeiliaid sy'n cael eu lladd oherwydd TB. Mae newidynnau megis nifer yr anifeiliaid a laddir, gwerth pob anifail ar y farchnad a swm y gwerth digolledu sy'n gymwys i bob anifail yn cael effaith ar lefel y gwariant a'r derbyniadau digolledu a dderbynnir.

Mae Llywodraeth Cymru yn talu arian i berchnogion anifeiliaid am wartheg a laddir oherwydd TB, fel y nodir yng Ngorchymyn Twbercwlosis (Cymru) 2010 (fel y'i diwygiwyd) (Y Gorchymyn TB). Mae'r taliad yn cael ei gyfrifo ar hyn o bryd ar sail gwerth pob anifail unigol ar y farchnad. Amlinellir amryw o opsiynau talu amgen yn yr ymgynghoriad.

Yn dilyn rhywfaint o drafod, cymeradwyodd y Comisiwn Ewropeaidd Gynllun Dileu TB y DU ar gyfer 2019 a'r cyd-gyllid cysylltiedig o €8.99 miliwn i'w rannu rhwng Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon.

1.4 Iechyd a Lles Anifeiliaid

Mae Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid Cymru yn nodi ein cynllun ar gyfer gwelliannau parhaus a pharhaol mewn safonau iechyd a lles anifeiliaid ar gyfer anifeiliaid a gedwir, gan helpu hefyd i ddiogelu iechyd y cyhoedd a gwneud cyfraniad at yr economi a'r amgylchedd.

Caiff y gwaith o weithredu'r cynllun ei gefnogi a'i fonitro gan Grŵp Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid Cymru. Mae'r wyth aelod a benodir yn gyhoeddus yn dod â chyfoeth o brofiad a gwybodaeth ac yn deillio o ystod eang o sectorau a meysydd arbenigedd.

Mae'r cynllun hwn yn mynd i'r afael ag amryw o ymrwymïadau allweddol y Rhaglen Lywodraethu, yn ogystal â gwaith parhaus ar bolisïau Cymru a chydweithrediadau polisi y DU/Prydain Fawr:

- Datblygu model cenedlaethol ar gyfer rheoleiddio lles anifeiliaid, cyflwyno cofrestru ar gyfer sefydliadau lles anifeiliaid, bridwyr masnachol ar gyfer anifeiliaid anwes neu ar gyfer saethu, ac arddangosion anifeiliaid;
- Gwella'r cymwysterau ar gyfer arolygwyr lles anifeiliaid i godi eu statws proffesiynol;
- Gofyn am deledu cylch cyfyng ym mhob lladd-dy;
- Cyfyngu ar y defnydd o gewyll ar gyfer anifeiliaid a ffermir.

Gwaith parhaus ar bolisïau Cymru:

- Canllawiau Statudol ar gyfer Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Trwyddedu Gweithgareddau sy'n Ymwneud ag Anifeiliaid) (Cymru) 2021;
- Diweddarau Canllawiau statudol ar gyfer Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Bridio Cŵn) (Cymru) 2014;
- Prosiect Gorfodi Awdurdodau Lleol (2020-23);
- Trwyddedu Arddangosfeydd Anifeiliaid a Sefydliadau Anifeiliaid;
- Microsglodyn Cŵn a Chathod;
- Codau ymarfer.

Cydweithrediadau polisi y DU/Prydain Fawr:

- Bil Lles Anifeiliaid (Anifeiliaid a Gedwir);
- Lles mewn Trafnidiaeth.

1.5 Ymadael â'r Undeb Ewropeidd (UE) a'r Strategaeth

Mae'r Uned Ymadael â'r UE a'r Strategaeth yn cydgysylltu, yn cefnogi ac yn arwain gweithgareddau pontio ac ymadael â'r UE ERA (gan gynnwys gweithredu swyddogaethau a strwythurau trawsbynciol newydd). Mae'r is-adran hefyd yn hwyluso, yn cydgysylltu ac yn darparu tystiolaeth strategol, modelau a'u cymhwysiad ymarferol i gefnogi'r gwaith o lunio polisïau ehangach ERA. Rydym yn gyfrifol am:

- gysylltiadau rhynglywodraethol ym maes yr Amgylchedd, Ffermio a Materion Gwledig (EFRA);
- tystiolaeth strategol, modelau a monitro i gefnogi datblygiad polisi ERA;
- materion Protocol Gogledd Iwerddon, gan gynnwys parodrwydd busnesau ar gyfer newidiadau cyfnod pontio'r UE;
- cydgysylltu'r broses o gwblhau fframweithiau cyffredin gan gynnwys craffu deddfwriaethol;

- darparu adnoddau a gallu i sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn cyflawni ei chyfrifoldebau'n effeithiol mewn perthynas â tua 3,500 o bwerau newydd ar ôl cyfnod pontio'r UE;
- cyngor ar agweddau amgylcheddol ar gytundebau masnach.

1.6 Polisi Ffermio yn y Dyfodol a Thaliadau Uniongyrchol i Ffermwyr

Mae'r Is-adran Diwygio Rheoli Tir yn gyfrifol am ddylunio fframwaith polisi a rhaglen newydd i ddisodli'r Polisi Amaethyddol Cyffredin (PAC) yng Nghymru ar ôl i'r DU ymadael â'r Undeb Ewropeaidd.

Mae'r rhaglen wedi'i halinio'n strategol â blaenoriaethau allweddol Llywodraeth Cymru o ran ymateb i'r argyfwng hinsawdd, gwrthdroi colli bioamrywiaeth a sicrhau bod ffermio yng Nghymru yn gynaliadwy ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae'n cynnwys dylunio polisi sy'n seiliedig ar dystiolaeth, datblygu'r fframwaith deddfwriaethol sylfaenol a phob agwedd ar ymgysylltu â rhanddeiliaid a newid busnes o fewn y diwydiant amaethyddol.

1.7 Y Môr a Physgodfeydd

Mae Is-adran y Môr a Physgodfeydd yn gweithio i sicrhau bod ein moroedd yn lanach, yn iachach, yn fwy diogel, yn fwy cynhyrchiol ac yn fiolegol amrywiol. Yn fwy cyffredinol, mae ei gwaith yn ymwneud â diogelu a gwella'r amgylchedd morol, a rheoli ein pysgodfeydd amrywiol yn gynaliadwy. Mae ei gwaith yn cynnwys:

- Mae'r is-adran yn gyfrifol am amrywiaeth eang iawn o feysydd polisi ac mae'n wynebu amryw o heriau a chyfleoedd polisi o ganlyniad i ymadael â'r UE, gan gynnwys cynhyrchu Cyd-ddatganiad Pysgodfeydd.
- Datblygu cronfa newydd yn lle EMFF. Bydd y cyllid o £2.1 miliwn rydym wedi'i gael yn rhywfaint o help i'r sector morol a physgodfeydd, sy'n arbennig o agored i niwed yn sgil y newidiadau a gyflwynir o ganlyniad i ymadael â'r UE. Caiff y cyllid ar gyfer pysgodfeydd a chymorth i ffermwyr ei adlewyrchu yn nyraniadau referniw'r MEG.
- Gweinidogion Cymru yw Gweinyddwr Pysgodfeydd cymwys Cymru ac mae'r is-adran yn gyfrifol am amryw o swyddogaethau statudol yn y maes hwn – mae hyn yn cyfrif am tua dwy ran o dair o waith yr is-adran. Mae'r swyddogaethau hyn yn cynnwys Rheoli a Gorfodi Pysgodfeydd, Rheoli Pysgodfeydd Domestig a Rhyngwladol, Trafodaethau Gwladwriaethau Arfordirol (penderfynu ar gyfleoedd pysgota stociau a rennir), Gwyddoniaeth Pysgodfeydd, Rheoli Cwotâu.

1.8 Rhaglen Datblygu Gwledig (RhDG)

Mae Is-adran yr Economi Wledig a Deddfwriaeth yn cyflwyno RhDG Cymru a fabwysiadwyd yn ffurfiol gan y Comisiwn Ewropeaidd ar 26 Mai 2015, ac a addaswyd ddiwethaf ym mis Rhagfyr 2021, yn amlinellu blaenoriaethau Cymru ar gyfer defnyddio'r bron i € 977 miliwn o arian cyhoeddus sydd ar gael ar gyfer y cyfnod o 7 mlynedd o 2014-2020 (€ 651.6 miliwn o gyllideb yr UE, gan gynnwys € 288.2 miliwn a drosglwyddwyd o'r amlen ar gyfer taliadau uniongyrchol y PAC, a € 325.4 miliwn o gyd-gyllid cenedlaethol).

Drwy Raglen Datblygu Gwledig 2014-20 (RhDG), sy'n rhedeg tan ddiwedd 2023, rydym yn parhau i ddarparu ystod eang o gynlluniau sy'n cefnogi blaenoriaethau o fewn fy mhortffolio fy hun, yn ogystal â rhai eraill. Erbyn diwedd y rhaglen, byddwn wedi buddsoddi £838 miliwn¹ yng nghefn gwlad Cymru.

Mae'r RhDG yn canolbwyntio'n bennaf ar adfer, gwarchod a gwella ecosystemau sy'n gysylltiedig ag amaethyddiaeth a choedwigaeth a gwella hyfywedd ffermydd a chystadleurwydd pob math o amaethyddiaeth a hyrwyddo technolegau fferm arloesol a rheoli coedwigoedd yn gynaliadwy. Gyda 56% o'r cymorth wedi'i ddyrannu i reoli adnoddau naturiol yn well ac annog arferion ffermio sy'n ystyriol o'r hinsawdd, y nod yw diogelu 270,000 hectar o dir fferm drwy reoli tir amgylcheddol wedi'i dargedu at amcanion bioamrywiaeth, rheoli dŵr ac erydu pridd penodol. Bydd cynhyrchiant ffermio a choedwigaeth yn cael hwb, a fydd yn arwain at dwf economaidd a mwy o swyddi. Bydd cymorth hefyd yn targedu twristiaeth ac ynni adnewyddadwy, yn ogystal â gwella seilwaith TGCh a band eang i oddeutu hanner miliwn o bobl.

Yn ogystal, bydd y rhaglen yn hyrwyddo partneriaethau economaidd lleol gwirioneddol a'r dull LEADER, gan gwmpasu bron i hanner y boblogaeth wledig. At hynny, bydd 34,000 o leoedd hyfforddi yn cael eu creu i feithrin arloesedd, trosglwyddo gwybodaeth, cydweithredu, arferion ffermio mwy cynaliadwy a busnesau gwledig cryfach.

[1.8.1 Taliadau amaethyddol parhaus cyn pontio i'r cynllun newydd – Cynllun y Taliad Sylfaenol a'r Cynllun Datblygu Gwledig](#)

Mae Is-adran yr Economi Wledig a Deddfwriaeth yn gyfrifol am gydgyssylltu'r gwaith o gyflwyno cynlluniau yn lle'r RhDG. Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i ddarparu cyllid sylweddol i ffermwyr, rheolwyr tir a chymunedau gwledig. Rydym wedi nodi ein bwriad i gynnal ein cefnogaeth i ffermwyr drwy Gynllun y Taliad Sylfaenol (BPS) yn 2022 a 2023. Byddaf yn ystyried lefelau cyllid BPS yn y dyfodol maes o law.

Drwy Raglen Datblygu Gwledig 2014-20 (RhDG), sy'n rhedeg tan ddiwedd 2023, rydym yn parhau i ddarparu ystod eang o gynlluniau sy'n cefnogi blaenoriaethau o fewn fy mhortffolio fy hun, yn ogystal â rhai eraill. Erbyn diwedd y rhaglen, byddwn wedi buddsoddi £838 miliwn² yng nghefn gwlad Cymru.

Wrth i fusnesau ffermio a diwydiannau gwledig bontio i ffwrdd o gymorth drwy'r RhDG, byddwn yn defnyddio adnoddau sy'n disodli cyllid yr UE i fuddsoddi yn ein cymunedau gwledig. Am y tro cyntaf, bydd gweithgarwch yn ymateb yn uniongyrchol i ymrwymadau domestig yn hytrach na blaenoriaethau'r UE. Mae'r ymyriadau'n cefnogi'r pontio i'r cynllun ffermio newydd drwy:

- gynnal a gwella gweithgarwch sy'n cyfateb orau i egwyddorion rheoli tir yn gynaliadwy, lle mae cynlluniau yn RhDG yr UE yn dod i ben cyn lansio'r cynllun ffermio newydd. Mae hyn er mwyn sicrhau parhad y cymorth yn ystod y cyfnod pontio;
- ariannu gweithgarwch newydd sy'n cyfateb i egwyddorion rheoli tir yn gynaliadwy, lle mae hyn eisoes wedi'i alluogi drwy bolisi domestig.

---

¹ Yn amodol ar amrywiadau yn y gyfradd gyfnewid.

² Yn amodol ar amrywiadau yn y gyfradd gyfnewid.

Mae'r Rhaglen Lywodraethu ddiwygiedig, yn dilyn Cytundeb Cydweithio Llafur-Plaid Cymru, yn adlewyrchu'r angen am daliadau cynaliadwyedd i ffermwyr wrth iddynt bontio i system newydd o gymorth i ffermydd. Rwyf wedi nodi fy mwriad i gynnal BPS ar y lefel bresennol yn 2022 a 2023.

Drwy'r RhDG, rwyf wedi ymestyn contractau amaeth-amgylcheddol Glastir tan ddiwedd 2023 ar gost o tua £70 miliwn i sicrhau bod yr enillion a wneir drwy'r cynlluniau hyn yn cael eu cynnal, cyn cyflwyno'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy. Bydd yr estyniadau hyn yn cefnogi ein hymrwymiaidau i symud i Sero-Net a mynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd.

Yn unol â'n hymrwymiaidau i blannu llawer mwy o goed, mae ein cynlluniau Glastir Coetir yn darparu cyllid cyfalaf i greu a rheoli coetiroedd yn gynaliadwy. Mae'r Cynllun Buddsoddi mewn Busnesau Pren yn darparu cyllid i berchnogion coedwigoedd preifat, coedwigoedd awdurdodau lleol neu goedwigoedd eraill y sector cyhoeddus, y gellir ei ddefnyddio ar gyfer gwelliannau sy'n ychwanegu gwerth at goedwigoedd ar gyfer gweithgareddau rheoli coetiroedd, cynaeafu pren a/neu brosesu pren.

Disgwylir i blatfform TG Taliadau Gwledig Cymru gefnogi sawl cynllun, gan gynnwys; galluogi cymunedau i greu 30 o goetiroedd newydd; darparu dull rheoli llifogydd sy'n seiliedig ar natur ym mhob dalgyllch afon mawr i ehangu cynefinoedd gwlyptiroedd a choetiroedd; a sefydlu cynllun wedi'i dargedu i gefnogi'r gwaith o adfer cynefinoedd morwellt a morfa heli. Felly, bydd amryw o ymrwymiaidau'r Rhaglen Lywodraethu yn cael eu cefnogi, yn enwedig lleihau carbon a bioamrywiaeth.

Byddwn yn targedu cyllid sy'n disodli cyllid yr UE at ffermwyr a rheolwyr tir wrth iddynt bontio tuag at y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) – bydd hyn yn cynnwys ffocws ar welliannau amgylcheddol, rheoli tir ar raddfa ffermydd, cynhyrchiant ac arallgyfeirio. Byddwn hefyd yn targedu rheoli tir ar raddfa tirwedd a chadwyni cyflenwi bwyd. Mae'r holl flaenoriaethau hyn yn cefnogi ymrwymiaidau'r Rhaglen Lywodraethu.

Byddaf yn cyhoeddi rhagor o fanylion am gynlluniau ariannu yn y dyfodol ar ôl i mi gael cyfle i ystyried cynigion a gyflwynwyd gan fy swyddogion.

[1.8.2 Yr wybodaeth ddiweddaraf am drafodaethau gyda Llywodraeth y DU ynghylch cyllid ar gyfer cymorth i amaethyddiaeth yn y dyfodol](#)

Mae trafodaethau gyda Llywodraeth y DU yn parhau, er nad yw Llywodraeth y DU yn cynnig y lefelau blaenorol o gyllid amaethyddol a ddarparwyd i Gymru gan yr UE. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried a ddylid defnyddio'r broses datrys anghydfod sydd heb ei phrofi eto i geisio datrys y mater hwn.

1.9 Taliadau Gwledig Cymru

Taliadau Gwledig Cymru yw'r is-adran fwyaf yn Llywodraeth Cymru (gyda 350 o staff cyfwerth ag amser llawn) sy'n gweithredu fel yr asiantaeth dalu ar gyfer yr Undeb Ewropeaidd, ymhlith cynlluniau eraill.

Rydym yn gweithredu'r Cynllun Taliad Sylfaenol domestig a thros 30 o gynlluniau gwahanol o dan y Rhaglen Datblygu Gwledig (RhDG) a Chronfa'r Môr a Physgodfeydd

Ewrop (EMFF), gyda thaliadau blynyddol gwerth tua £340 miliwn yn cael eu dilysu a'u prosesu i dros 17,000 o ffermwyr, pysgotwyr, busnesau a chymunedau gwledig Cymru bob blwyddyn.

O dan y Cytundeb Ymadael â'r UE, bydd y RhDG ac EMFF yn gweithredu o dan gyfraith yr UE yn y DU tan fis Rhagfyr 2023 ac yn parhau i gael eu gweinyddu gan Taliadau Gwledig Cymru.

Sefydlwyd Rhaglen Newid Taliadau Gwledig Cymru i gau rhaglenni'r PAC ac EMFF yn ffurfiol mewn modd sy'n cydymffurfio â'r rheolau yng Nghymru, ar yr un pryd â chynllunio a gweithredu'r broses o bontio o raglenni'r UE i'r cynlluniau newydd sydd i'w cyflwyno o dan bolisiau Llywodraeth Cymru fel y'u nodir ym Mil Amaethyddol Cymru a'r Bil Pysgodfeydd.

1.10 Gweinidog Gogledd Cymru a Chadeirydd Pwyllgor Sefydlog y Cabinet ar Ogledd Cymru

Fel Gweinidog Gogledd Cymru, rwy'n benderfynol o sicrhau bod gan y Gogledd ddyfodol cryf, teg a disglair nad yw'n gadael neb ar ôl. Mae ein llywodraeth wedi bod yn gweithio'n ddiwyd i gyflwyno cyfres o ddatblygiadau cyffrous i'r rhanbarth, o fuddsoddiad yn ein parciau cenedlaethol ac AHNE, hyd at sefydlu ysgol feddygol yn y Gogledd, i ymyriadau wedi'u targedu sy'n helpu i fynd i'r afael â'r heriau rydym wedi'u hwynebu o ganlyniad i'r pandemig. Rwyf wedi fy nghyffroi am ddyfodol y Gogledd a'r datblygiadau sydd i ddod.

Yn fy rôl fel Cadeirydd Pwyllgor Sefydlog y Cabinet ar Ogledd Cymru, rwy'n arwain y Pwyllgor a'i aelodau wrth ystyried materion yn ymwneud â datblygiad cymdeithasol ac economaidd cynaliadwy a chynhwysol, adferiad ar ôl y pandemig, a gwella iechyd ac ansawdd bywyd dinasyddion Cymru yn y Gogledd.

2. Ymadael â'r Undeb Ewropeaidd

2.1 Polisi Amaethyddol (gan gynnwys y Cynllun Ffermio Cynaliadwy arfaethedig i Gymru)

Mae Llywodraeth y DU wedi mabwysiadu'r un fethodoleg mewn perthynas â chyllid sy'n disodli cyllid yr UE yn yr Adolygiad o Wariant hwn ag y gwnaethant eleni (2021/22). Rydym yn anghytuno â'r dull hwn, sy'n arwain at sefyllfa net mewn perthynas â gwariant yr UE sydd dros ben. Arweiniodd at ddiffyg cyllid disgwylidig o £137 miliwn eleni, a bydd yr un dull yn golygu bod Cymru'n cael o leiaf £106 miliwn yn llai na'r disgwyl dros gyfnod yr Adolygiad o Wariant hwn. Ynghyd â'i chymheiriaid yn Llywodraeth yr Alban a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon, mae'r Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol wedi ysgrifennu at Brif Ysgrifennydd y Trysorlys yn amlinellu ein gwrthwynebiadau i'r dull hwn.

2.2 Dileu TB buchol

Mae DEFRA wedi cadarnhau bod Llywodraeth y DU wedi penderfynu peidio â chymryd rhan (fel trydedd wlad) yn Rhaglen Marchnad Sengl yr UE o 2021 ymlaen. Mae hyn yn golygu na fydd cyfle i gael rhagor o arian gan yr UE ar gyfer Rhaglen i

Ddileu TB Buchol y DU ar ôl 31 Rhagfyr 2021. Derbyniwyd y taliad terfynol o £1.09m o gyllid yr UE ym mis Awst 2021. Mae'r arian hwn ar gyfer y Rhaglen i Ddileu TB 2020.

Mae'r polisi TB buchol presennol yn cael ei lywio gan fframwaith yr Undeb Ewropeaidd, a ffurfiwyd gan ddeddfwriaeth (77/391/EEC a 78/52), sy'n ei gwneud hi'n ofynnol i Aelod-wladwriaethau ddatblygu rhaglenni dileu er mwyn cyflymu, dwysáu neu gyflawni'r bwriad o ddileu TB buchol.

Adolygir ein Rhaglen Ddileu yn flynyddol fel rhan o'r broses o gyflwyno Cynllun Dileu TB y DU i'r CE ac mae wedi cael cymeradwyaeth gan y CE am naw mlynedd yn olynol.

Mae Cynllun y DU yn cwmpasu Cymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Cyflawnodd yr Alban Statws Heb TB Swyddogol. Mae Cyfarwyddeb y Cyngor 64/432/EEC yn nodi y gellir datgan bod Aelod-wladwriaeth neu ran o Aelod-wladwriaeth heb dwbercwlosis yn swyddogol os yw'n bodloni'r amodau canlynol:

- Nid yw canran y buchesi buchol a gadarnhawyd fel rhai sydd wedi'u heintio â thwbercwlosis wedi mynd y tu hwnt i 0.1% y flwyddyn o'r holl fuchesi am chwe blynedd yn olynol.
- Mae o leiaf 99.9% o fuchesi wedi cyflawni statws heb TB swyddogol bob blwyddyn am chwe blynedd yn olynol.
- Cyfrifir y ganran olaf hon ar 31 Rhagfyr ym mhob blwyddyn galendr.

Ar ôl ymadael â'r Undeb Ewropeaidd, ni fyddwn yn llacio'r rheolaethau rydym yn eu gweithredu ar hyn o bryd. Wrth i ni symud tuag at ddileu TB, mae'n debygol iawn y bydd angen i ni weithredu mesurau llymach er mwyn lleihau'r clefyd ymhellach.

Mae cydweithwyr Llywodraeth Cymru wedi rhoi manylion i Grŵp Gorchwyl a Gorffen Cyllid yr UE ynghylch lefel cyllid yr UE a roddwyd i TB gan yr UE yn hanesyddol (tua £3 – 4 miliwn y flwyddyn ariannol) mewn ymgais i sicrhau bod Llywodraeth Cymru yn cael y lefel hon o gyllid gan Drysorlys Ei Mawrhydi ar ôl y cyfnod pontio o'r UE. Mae Defra wedi cadarnhau nad oes unrhyw gyllid ychwanegol wedi'i gytuno gan Drysorlys Ei Mawrhydi, ac y byddai angen i adolygiadau o wariant gyda'r Trysorlys geisio rhoi cyfrif am hyn.

Yn hanesyddol, mae cyllid yr UE wedi'i gapio ar €31 miliwn ar gyfer y DU. Ar gyfer 2017, dyrannodd yr UE €27.64 miliwn o gyllid i'r DU ac, ar gyfer 2018, 2019 a 2020, mae'r swm hwn wedi'i leihau ymhellach oherwydd ailflaenoriaethu cyllid o fewn y CE. Gwelir y hanes ariannu yn y tabl isod.

Yn dilyn rhywfaint o drafod, cymeradwyodd y Comisiwn Ewropeaidd Gynllun Dileu TB y DU ar gyfer 2020 a'r cyd-gyllid cysylltiedig o €3.00 miliwn i'w rannu rhwng Cymru a Gogledd Iwerddon. Rydym yn disgwyl derbyn y rhandaliad terfynol o £1.13 miliwn o gyllid yr UE ddiwedd 2021, a bydd hyn yn ymwneud â Rhaglen Ddileu 2020.

Mae DEFRA wedi cadarnhau bod Llywodraeth y DU wedi penderfynu peidio â chymryd rhan (fel trydedd wlad) yn Rhaglen Marchnad Sengl yr UE o 2021 ymlaen. Mae hyn yn golygu na fydd cyfle i gael rhagor o arian gan yr UE ar gyfer Rhaglen Dileu TB Buchol y DU ar ôl 2021

2.3 Polisi Pysgodfeydd (gan gynnwys cyflwyno Cyd-ddatganiad Pysgodfeydd a Chynlluniau Rheoli Pysgodfeydd)

Mae gennym ymrwymiad statudol i gyflwyno Cyd-ddatganiad Pysgodfeydd (JFS), gyda gweinyddiaethau eraill y DU, a fydd yn nodi ein polisiâu i gyflawni, neu gyfrannu at gyflawni, Amcanion Pysgodfeydd y DU. Mae'r Amcanion yn adlewyrchu conglfaen rheoli pysgodfeydd yn dda, felly bydd cyfran fawr o'n polisiâu presennol a'n dull strategol yn y dyfodol yn cyflawni yn eu herbyn. Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith o reoli pysgodfeydd wedi'i ddatganoli a bydd pob awdurdod polisi pysgodfeydd yn gweithredu polisiâu'r JFS yn unol â'r setliadau datganoledig. Bydd y JFS yn nodi rhestr o Gynlluniau Rheoli Pysgodfeydd (FMPs), i'w darparu dros oes y Datganiad cyntaf. Bydd yr holl asesiadau effaith angenrheidiol yn cael eu cynnal wrth ddatblygu unrhyw bolisiâu newydd dros oes y JFS, gan gynnwys datblygu'r Cynlluniau Rheoli Pysgodfeydd.

Bydd rhai o'r FMPs hyn yn ddulliau gweithredu ar y cyd â Gweinyddiaethau eraill i adlewyrchu graddau daearyddol y stociau pysgod penodol. Bydd eraill yn gynlluniau rhanbarthol i Gymru a byddant yn adlewyrchu ac yn cefnogi'r ystyriaethau rwy'n eu cymryd mewn perthynas â'n nodau a'n huchelgeisiau polisi ein hunain.

Byddaf yn ceisio barn ar y cynigion a'r amseru penodol ar gyfer cyhoeddi FMPs drwy'r ymgynghoriad cyhoeddus ar y JFS ym mis Ionawr. Bydd y Senedd yn craffu ar y JFS yn y Flwyddyn Newydd hefyd. Rhaid cyhoeddi'r JFS o fewn dwy flynedd i Ddeddf Pysgodfeydd 2020 gael cydsyniad brenhinol, erbyn 23 Tachwedd 2022

2.4 Strategaeth Bwyd a Diod ar ôl Brexit

Cyhoeddwyd gweledigaeth strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer y diwydiant gweithgynhyrchu a phrosesu bwyd a diod ar 29 Tachwedd 2021 a bydd yn creu diwydiant cryf a bywiog sydd ag enw da yn fyd-eang am ragoriaeth, gydag un o'r cadwyni cyflenwi mwyaf cyfrifol yn amgylcheddol ac yn gymdeithasol yn y byd. Mae'n canolbwyntio ar nodau i:

- gynhyrchu twf busnes a chynyddu cynhyrchiant;
- lledaenu Gwaith Teg i weithwyr;
- cyrraedd lefelau uwch o gynaliadwyedd amgylcheddol; a
- chodi a hyrwyddo enw da a safonau proffesiynol y diwydiant.

Mae'r dull hwn yn adeiladu ar y gwaith a gyflawnwyd dros y degawd diwethaf, yn cydnabod yr anawsterau a achoswyd gan ymadael â'r UE a Covid-19, ac mae'n seiliedig ar bartneriaeth gyda busnesau a rhanddeiliaid lle bydd cymorth Llywodraeth Cymru yn gynyddol amodol ar werthoedd a champau gweithredu cyffredin.

Mae'r diwydiant yn gweithredu o fewn cyd-destun materion economaidd-gymdeithasol megis y pwyslais cynyddol ar fynd i'r afael ag effeithiau amgylcheddol ac iechyd cynhyrchu bwyd a deiet, amgylchedd masnachu newydd yn y DU, yr angen dybryd i ddatgarboneiddio a lleihau gwastraff ac effaith amgylcheddol. Gyda busnesau wedi'u lleoli ledled Cymru, mae'r diwydiant bwyd a diod yn rhan o economi sylfaenol ac yn rhan annatod o gadwyni cyflenwi sy'n cysylltu, mewn rhai sectorau, â ffermio a physgota yng Nghymru, ac â manwerthu, cyfanwerthu a'r sector gwasanaeth lle mae cynnig cynnyrch y diwydiant yn cael ei werthfawrogi fwyfwy gan ddefnyddwyr, ac mae'n bwynt gwerthu unigryw ar gyfer twristiaeth.

Bydd ymyrraeth Llywodraeth Cymru yn canolbwyntio ar ddeg prif faes:

- seilio penderfyniadau ar bolisi a chymorth ar dystiolaeth, gan ddefnyddio ymchwil, gwerthuso a dealltwriaeth o'r farchnad i lywio ac arwain, a chynorthwyo busnesau a rhanddeiliaid i ddatblygu gallu gwybodaeth i helpu eu hunain;
- tyfu busnesau cryfach sy'n gallu tyfu'n gynaliadwy a sicrhau â chynhyrchiant sydd gyda'r gorau yn y farchnad;
- adeiladu rhwydweithiau, ysgogi cydweithio drwy rwydweithiau, clystyrau, wedi'i integreiddio â chymorth technegol, i ledaenu arfer gorau a dod o hyd i gyfleoedd i ychwanegu gwerth;
- mynd i'r afael â gwendidau systemig megis cefnogi busnesau bach i fod yn fusnesau canolig, a busnesau canolig i fod yn fusnesau mawr, gan wella seilwaith safleoedd busnes, agregwyr a chyfanwerthwyr a chysylltu'r rhain i greu rhwydweithiau a chadwyni cyflenwi lleol, cryf.
- darparu cymorth technegol cryf, gan adeiladu ar lwyddiant Arloesi Bwyd Cymru;
- dod o hyd i gyfleoedd ym marchnad y DU a manteisio arnynt, datblygu rhagor ar ein Cynllun Manwerthu, gwneud cynnydd yn y sectorau gwasanaeth a chyfanwerthu, a manteisio ar y cyfleoedd i dyfu sianelau gwerthu yn Uniongyrchol i Ddefnyddwyr;
- cynyddu ein hallforion a defnyddio ein cynhyrchion a'n busnesau i arddangos Cymru, gyda Blas Cymru fel y prif ddigwyddiad i hyrwyddo'r diwydiant i gynulleidfa yn y DU ac yn rhyngwladol;
- creu brand cryf, gan ganolbwyntio ar gynhyrchion a busnesau sy'n cynrychioli'r gorau o Gymru, gan ehangu ein teulu o Enwau Bwyd Gwarchoddedig;
- denu buddsoddiad i fusnesau a'n seilwaith bwyd;
- sicrhau bod ein cymorth yn ysgogi blaenoriaethau craidd Llywodraeth Cymru megis ar gyfer cynaliadwyedd, cymunedau ffyniannus, datgarboneiddio a gwaith teg.

Gan ategu ein strategaeth diwydiant, rydym wedi dechrau gweithio ar Strategaeth Bwyd Cymunedol a fydd, yn ein barn ni, yn arwain ac yn grymuso gweithgarwch ar lawr gwlad a diddordeb mewn bwyd. Drwy feithrin gallu, ein nod yw lleoleiddio cadwyni cyflenwi bwyd lle bo hynny'n ymarferol.

2.5 Digon o adnoddau staffio ar gyfer datblygu polisïau a deddfwriaeth sy'n gysylltiedig â Brexit

Mae Llywodraeth Cymru wedi recriwtio'n enwol i ymdrin â meysydd gwaith newydd hollbwysig sy'n deillio o ymadawiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd - er enghraifft, paratoi ein ffiniau. Fodd bynnag, mae hyn yn ymwneud â mwy nag adnoddau staff. Mae'n ymwneud hefyd â sut rydym yn addasu ac yn parhau i ymateb i ffordd gwbl newydd o weithio i Gymru, ein rôl yn y DU a'n hymgysylltiad â'r UE a chenhedloedd masnachu eraill. Er enghraifft, mae'r Gweinidog Newid Hinsawdd a minnau yn rhan o grŵp Rhyngweinidogol ffurfiol gyda Llywodraeth y DU (Defra), Llywodraeth yr Alban a Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon, lle mae'n rhaid i ni gytuno sut rydym yn gweithio gyda'n gilydd i ddatblygu polisi lle mae pwerau wedi llifo'n ôl o'r UE.

Cefnogir y gwaith hwn gan gyfres o fframweithiau cyffredin y bydd y pwyllgor yn craffu arnynt ar ôl eu cyhoeddi. Mae'r rhain yn gosod trefniadau ar gyfer sut rydym yn dod at ein gilydd ledled y DU mewn meysydd pwnc. At hynny, mae peirianeg TCA yr UE yn dal i esblygu ac yn gofyn i ni feddwl yn wahanol am sut rydym yn ymateb, yn yr un modd ag y mae angen i ni ddeall amgylchedd masnachu sy'n esblygu.

3. Deddfwriaeth

Byddwn yn cyflwyno Bil Amaethyddiaeth ym mlwyddyn gyntaf y Senedd. Bydd hwn yn ddarn uchelgeisiol o ddeddfwriaeth sy'n diwygio degawdau o gymorth i ffermydd yr UE ac yn cynrychioli newid sylweddol i'r sector. Bydd y Bil yn canolbwyntio ar y meysydd allweddol sydd eu hangen i gefnogi ffermwyr yn y blynyddoedd i ddod ac, yn hollbwysig, sefydlu system newydd o gymorth i ffermydd yn seiliedig ar egwyddorion Rheoli Tir yn Gynaliadwy.

Ochr yn ochr â'r ddeddfwriaeth, byddwn yn cyhoeddi amlinelliad o'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy arfaethedig. Nid hwn fydd y Cynllun terfynol, ond bydd yn cynnwys manylion am y strwythur a'r camau gweithredu penodol rydym yn cynnig y dylid gofyn i ffermwyr eu cymryd. Bydd y camau gweithredu yn y Cynllun wedi cael eu dadansoddi'n eang i amcangyfrif y gost economaidd i'r busnes fferm o'u cyflawni a'r manteision amgylcheddol cysylltiedig. Bydd hyn yn ein galluogi i gael sgysiau manwl gyda ffermwyr ar y cynigion a phrofi ein syniadau. Bydd hyn yn cael ei hwyluso drwy ail gam ein gwaith cyd-ddylunio. Byddwn hefyd yn lansio amrywiaeth o ymyriadau a fydd yn helpu i baratoi'r tir ar gyfer y cynllun newydd a threialu'r broses a fydd yn cael ei defnyddio i'w gyflawni. Mae dyraniad y gyllideb yn cefnogi'r gweithgarwch hwn.

4. Gwariant Ataliol

4.1 Manylion cyfran y gyllideb portffolio a ddyrannwyd i fesurau gwariant ataliol a sut mae hyn wedi cynyddu o gymharu â chyllideb y llynedd.

Mae'r cyllid a ddyrannir i'r RhDG a chyllid disodli yn ataliol – yn targedu gwelliannau amaeth-amgylcheddol drwy Glastir; gwell cynhyrchiant a hyfywedd busnesau drwy BPS, y Cynllun Buddsoddi mewn Busnesau Bwyd a'r Cynllun Buddsoddi mewn Busnesau Gwledig; creu ac adfer coetiroedd; a llawer o gynlluniau eraill yn cael eu darparu a'u datblygu.

Rydym wedi cynnal elfen arian cyfatebol y RhDG hyd at ddiwedd y rhaglen, gan sicrhau y byddwn yn defnyddio'r holl adnoddau sydd ar gael i ni. Mae'r holl gyllid amnewid a ddarperir gan Lywodraeth y DU yn cael ei drosglwyddo i'm cyllideb, a ddefnyddir i gefnogi'r pontio i SFS ac ar gyfer blaenoriaethau eraill y Rhaglen Lywodraethu.

4.2 Manylion pa bolisiau neu raglenni penodol yn y portffolio y bwriedir iddynt fod yn ataliol.

Mae'r RhDG a rhaglenni cyllid cyfalaf disodli wedi'u dylunio mewn modd sy'n hyrwyddo arferion cynaliadwy ac yn sbarduno lleihad mren allyriadau carbon (ac felly'n gweithio i atal effaith y newid yn yr hinsawdd). Er enghraifft, drwy'r Grant Cynhyrchu

Cynaliadwy, a ddarperir drwy'r RhDG, mae grantiau'n amrywio o £12,000 i £50,000 fel uchafswm cyfraniad o 40% at gostau prosiect. Bydd yr eitemau a gefnogir yn cynnwys, ymhlith pethau eraill, storfeydd slyri wedi'u gorchuddio a heb eu gorchuddio ac offer rheoli slyri. Bydd hyn yn gyfle i fwy o ffermwyr arwain y ffordd o ran mynd i'r afael â llygredd amaethyddol er mwyn gwella ansawdd dŵr, pridd ac aer.

5. Llunio polisiau sy'n seiliedig ar dystiolaeth

5.1 Esboniad o sut rydych wedi defnyddio tystiolaeth wrth flaenoriaethu dyraniadau eich cyllideb ddrafft a sut y byddwch yn monitro a gwerthuso rhaglenni i sicrhau eu bod yn darparu gwerth am arian ac yn llywio prosesau pennu cyllidebau yn y dyfodol. Mae amgylchedd Cymru yn sail i'r sectorau amaethyddiaeth, pysgodfeydd, twristiaeth a choedwigaeth, ac mae'n bwysig hefyd i feysydd polisi eraill, yn cynnwys iechyd a llesiant, ynni a seilwaith. Er mwyn llywio'r gwaith o ddatblygu polisiau sy'n meithrin cadernid cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol, ac er mwyn gwerthuso'r modd mae rhaglenni'n cael yn gweithredu, rydym yn buddsoddi'n flynyddol yn y Rhaglen Monitro a Modelu Materion Gwledig a'r Amgylchedd (ERAMMP).

Mae ERAMMP yn darparu rhaglen monitro a modelu amgylcheddol; mae'n casglu ac yn cymathu data, yn dadansoddi ac yn modelu, ac yn rhoi tystiolaeth wedi'i thargedu i dimau polisi, i Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) ac i randdeiliaid.

O ran y Cynllun Datblygu Gwledig, rwy'n cydnabod pa mor bwysig yw gwerthuso'r Rhaglen bresennol er mwyn darparu sylfaen dystiolaeth ar gyfer unrhyw drefniadau yn y dyfodol. Cytunwyd yn ffurfiol ar gynllun gwerthuso'r Cynllun cyfredol gyda'r Comisiwn Ewropeaidd fel rhan o broses gymeradwyo'r Rhaglen. Mae'r cynllun gwerthuso, a chyflawni yn ei erbyn, yn elfen orfodol o'r Rhaglen.

Byddaf yn sicrhau bod gwaith monitro a gwerthuso cadarn yn cael ei roi ar waith i asesu effaith ac effeithiolrwydd cynlluniau i'w darparu gyda chyllid disodli, sy'n cael eu datblygu ar hyn o bryd. Byddwn yn ceisio dysgu o'r fframwaith monitro a gwerthuso sydd ar waith ar gyfer cyllid y RhDG. Bydd gwerth am arian yn gonglfaen i'r holl werthuso.

5.2 Manylion sut mae'r broses o ddatblygu'r gyllideb ddrafft wedi'i llywio a'i dylanwadu o ganlyniad i ymgynghori â rhanddeiliaid.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol

6.1 Sut mae'r Ddeddf wedi llywio penderfyniadau ar ddyraniadau cyllideb penodol

Mae fy mharatodau ar gyfer y gyllideb drafft yn dangos sut rwyf wedi ceisio adlewyrchu fframwaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol wrth bennu ein blaenoriaethau gwario. Adolygwyd y tueddiadau cyfredol ac amcanestyniadau'r dyfodol a'u heffeithiau posib yn y tymor byr, y tymor canolig a'r tymor hwy. Gwnaethom hyn er mwyn sicrhau, cyn belled ag y bo modd, nad yw ymatebion tymor byr yn arwain at effeithiau niweidiol yn y tymor hwy.

Drwy'r Cynllun Rheoli Cynaliadwy, rydym yn cefnogi prosiectau cydweithredol ar raddfa tirwedd sy'n cyflawni camau gweithredu sy'n gwella ein hadnoddau naturiol mewn ffordd sy'n sicrhau manteision i fusnesau fferm a gwledig a chymunedau gwledig. Bydd hefyd yn cefnogi ac yn hwyluso'r gwaith o gydgyssylltu â chynlluniau eraill i ymgymryd â'r camau hanfodol sydd eu hangen i wella gallu busnesau fferm a gwledig a chymunedau gwledig i wrthsefyll effeithiau'r hinsawdd. Mae'r SMS wedi'i ddylunio i gefnogi'r gwaith o gyflawni ein hymrwymiad i ddatblygu cynaliadwy fel y nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae'r angen i fynd i'r afael â heriau sy'n pontio'r cenedlaethau, megis y newid yn yr hinsawdd a bioamrywiaeth sy'n dirywio, yn golygu bod angen ymgymryd ag ymyriadau a chamau gweithredu i alluogi Cymru i dyfu, gwella cydnerthedd a rheoli ein hadnoddau naturiol yn gynaliadwy ac yn effeithlon.

Bydd angen i'r holl gyllid disodli ar gyfer datblygu gwledig gyd-fynd â'r blaenoriaethau ar gyfer rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy. Mae'r blaenoriaethau hyn wedi'u llunio o amgylch y ffyrdd y gall adnoddau naturiol gefnogi ein nodau llesiant a mynd i'r afael â'r risgiau i'r amgylchedd a'r manteision cymdeithasol ac economaidd y maent yn eu darparu.

6.2 Sut mae'r broses asesu effaith wedi dylanwadu ar ddatblygu'r gyllideb ddrafft, gan gynnwys enghreifftiau o ble mae penderfyniad wedi'i asesu yn erbyn amcanion llesiant Llywodraeth Cymru

Ar ôl adolygu'r newidiadau allweddol uchod, bu nifer o raglenni allweddol yn destun Aseidiadau Effeithiau Integredig yn cwmpasu cydraddoldeb, y Gymraeg a Hawliau Plant. Mae aseidiadau effeithiau integredig wedi'u prif ffrydio yn y broses llunio polisiâu yn ogystal â phenderfyniadau cyllidebol.

Rwy'n falch o ddweud nad ydym wedi cyflwyno unrhyw ostyngiadau cyllidebol yn y gyllideb ddrafft hon, felly cynhaliwyd unrhyw aseidiadau effeithiau ar nifer o fentrau polisi a chyllidebol newydd. Mae'r holl gynlluniau a phrosiectau y byddwn yn eu datblygu wedi'u hasesu o safbwynt ein hamcanion llesiant, a bydd angen i bawb gynnal aseidiadau effaith i sicrhau cyllid.

Dengys canlyniadau'r aseidiadau effeithiau nad oes unrhyw effeithiau anghymesur ar y grwpiau a nodwyd o ganlyniad i'r penderfyniadau cyllidebol hyn.

7. Aseiad Cydraddoldeb, y Gymraeg a hawliau plant

7.1 Effaith y gyllideb ddrafft ar grwpiau â nodweddion gwarchoddedig a'r Gymraeg, gan gynnwys manylion unrhyw aseidiadau effaith perthnasol

Dengys canlyniadau'r aseidiadau effeithiau nad oes unrhyw effeithiau anghymesur ar y grwpiau a nodwyd o ganlyniad i'r penderfyniadau cyllidebol hyn.

7.2 Sut yr ystyriwyd hawliau plant ym mhenderfyniadau'r gyllideb ar gyfer y portffolio

Cymru yw'r wlad gyntaf yn y DU, ac un o'r ychydig wledydd yn y byd, i ymgorffori Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn mewn cyfraith ddomestig trwy gyfrwng Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011.

Caiff dyletswyddau'r Mesur eu gweithredu mewn dau gam ac maent yn rhoi dyletswyddau ar Weinidogion Cymru i roi ystyriaeth gytbwys i'r hawliau yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn:

- a'i brotocolau dewisol wrth lunio neu adolygu polisi a deddfwriaeth; a
- phan fyddant yn defnyddio eu holl bwerau neu ddyletswyddau cyfreithiol.

Ar draws fy mhorthfolio, mae'n ofynnol i bob aelod o staff ystyried sut mae ei waith yn effeithio ar hawliau plant, ac mae'r broses hon wedi llywio'r Asesiad Effaith Integredig. Ni nodwyd unrhyw effeithiau sylweddol ar hawliau plant wrth bennu'r gyllideb hon.

8. Cyllideb

8.1 Manylion y sail dystiolaeth ar gyfer penderfyniadau cyllidebol.

Rydym wedi ymrwmo i ddarparu dull strategol o ymdrin â Physgodfeydd, gan weithio gyda rhanddeiliaid. Bydd ffocws clir ar ddarparu pysgodfeydd cynaliadwy, a reolir mewn ffordd addasol, gyda chyllideb wedi'u darparu ar eu cyfer yn y flwyddyn ariannol. Rwy'n bwriadu gweithio gyda rhanddeiliaid i sefydlu'r blaenoriaethau ar gyfer cyflawni.

Un o'r galluogwyr allweddol fydd cael cynllun clir ar gyfer buddsoddi yn ein sector bwyd môr i ategu ein dull strategol. Yn hanfodol i'r buddsoddiad hwn fydd y cymorth a ddarparwn drwy ddisodli'r cynllun EMFF. Byddwn yn dylunio ac yn datblygu cynllun ariannu, a fydd yn ein helpu i gyflawni ein nodau strategol.

Rhaid cyhoeddi'r JFS o fewn dwy flynedd i Ddeddf Pysgodfeydd 2020 gael cydsyniad brenhinol, erbyn 23 Tachwedd 2022. Bydd Cynlluniau Datblygu Pysgodfeydd a gwaith datblygu polisi sy'n gysylltiedig â'r JFS yn cael eu rheoli a'u blaenoriaethu o fewn costau rhedeg presennol yr is-adran a'i dyraniad o'r gyllideb ar gyfer blwyddyn ariannol 2022-23.

Mae Rhaglen Monitro a Modelu'r Amgylchedd a Materion Gwledig (ERAMMP) yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy arfaethedig (gweler paragraff 5.1). Yn ogystal, mae'r gwaith sy'n amcangyfrif effeithiau economaidd y Cynllun arfaethedig yn cael ei wneud gan gonsortwm o academyddion ac ymgynghorwyr dan arweiniad ADAS. Mae'r gwaith hwn yn cynrychioli asesiad annibynnol o effeithiau economaidd ein cynigion. Mae'r gwaith yn amcangyfrif effeithiau economaidd y camau gweithredu allweddol rydym yn rhagweld y byddant yn rhan bwysig o'r Cynllun arfaethedig. Mae'r camau hyn yn cynnwys rheoli cynefinoedd; rheoli a chreu coetiroedd; a rheoli tir a maetholion.

8.2 Manylion y prosesau sydd ar waith ar gyfer monitro cyllidebau gydol y flwyddyn, gan nodi diffygion a gwargedau posibl, a chymryd camau unioni i gael y gyllideb yn ôl ar y trywydd iawn neu ddyrannu cyllid ychwanegol i wneud iawn am unrhyw ddiffyg

Mae'r holl gyllidebau'n parhau i gael eu monitro a'u herio'n fisol yn ystod 2021-22, a bydd hyn yn parhau yn 2022-23, i ystyried y rhagolygon a'r symudiadau cyllideb diweddaraf yn ôl yr angen. Rwy'n cael diweddariadau ariannol rheolaidd ar y rhagolygon ar gyfer y MEG er mwyn sicrhau bod cyllidebau'n parhau ar y trywydd iawn i gyflawni fy mlaenoriaethau. Rydym yn parhau i fonitro'n agos iawn er mwyn sicrhau bod cyllid yn cael ei fuddsoddi lle bo'r angen mwyaf, gan gefnogi ein blaenoriaethau ar yr un pryd – yn y lle iawn, ar yr adeg iawn. Mae trefniadau a strwythurau llywodraethu yn parhau i fod ar waith o amgylch y pandemig COVID-19.

8.2 Sut mae'r gyllideb ddrafft yn darparu ar gyfer gweithredu deddfwriaeth sy'n cael ei phasio yn y Senedd, yn ogystal ag unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol y DU.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i gyflwyno'r Safonau Gofynnol Cenedlaethol (SGC), y Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) a Sanctsiynau Sifil (CS) yn y Papur Gwyn Amaethyddol ac mae dau Fil wedi'u trefnu ar gyfer y tymor hwn. Er bod cysylltiad rhyngddynt, mae'r polisiau hyn yn bolisiau ar wahân sy'n sefyll ar eu pennau eu hunain. Mae'r SGC yn darparu gwaelodlin rheoleiddiol sy'n berthnasol i bob ffermwr, mae SFS yn caniatáu i Lywodraeth Cymru gefnogi'r rhai sy'n rhagori ar y gwaelodlin hwn ac mae CS yn darparu ystod o ddulliau gorfodi cymesur ar gyfer y rhai sy'n disgyn islaw'r gwaelodlin.

Bydd cyflawni'r strategaeth hon yn bodloni ymrwymadau'r Gweinidog ac yn sicrhau polisi amaethyddol cydgysylltiedig a chyson.

3.0 Strwythur y Gyllideb

Crynodeb o Newidiadau i'r Gyllideb

Mae'r tabl isod yn rhoi trosolwg o'r cynlluniau a grynhoir ar lefel uchel fesul maes busnes ar gyfer y MEG Materion Gwledig.

Ceir crynodeb o gyfanswm y gyllideb refeniw yn Nhabl 1 isod:

TABL 1: Trosolwg o'r Gyllideb Adnoddau										
	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Refeniw										
Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	295,612	300,212	4,600	2%	363,212	63,000	21%	385,212	22,000	6%
Diogelu a Gwellu Iechyd a Lles Anifeiliaid	31,699	41,499	9,800	31%	41,499	0	0%	41,499	0	0%
Monitro Materion Gwledig a Strategaeth Ymadael â'r UE	2,834	3,434	600	21%	3,434	0	0%	3,434	0	0%
Is-gyfanswm	330,145	345,145	15,000	5%	408,145	63,000	18%	430,145	22,000	5%
Nad yw'n Ariannol Parod										
Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	11,554	10,817	-737	-6%	10,817	0	0%	10,817	0	0%
Is-gyfanswm	11,554	10,817	-737	-6%	10,817	0	0%	10,817	0	0%
CYFANSWM	341,699	355,962	14,263	4%	418,962	63,000	18%	440,962	22,000	5%

Ceir crynodeb o gyfanswm y gyllideb cyfalaf yn Nhabl 2 isod:

TABL 2: Trosolwg o'r Gyllideb Cyfalaf

	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Cyfalaf Cyffredinol										
Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	14,456	37,200	22,744	157%	37,200	0	0%	37,000	(200)	-1%
Monitro Materion Gwledig a Strategaeth Ymadael â'r UE	150	0	(150)	-100%	0	0	0%	0	0	0%
CYFANSWM	14,606	37,200	22,594	155%	37,200	0	0%	37,000	(200)	-1%

3.1 Adnoddau

Nodir y cynnydd yn y gyllideb adnoddau o £100 miliwn dros y tair blynedd ariannol nesaf yn Nhabl 3 isod:

TABL 3: Symudiadau'r Gyllideb Adnoddau Cyllidol

	2022-23 £'000	2023-24 £'000	2024-25 £'000	Cyfanswm £'000
<i>Dyraniadau Ychwanegol</i>				
Cyllid Fferm yn Lle Cyllid yr UE	0	63,000	22,000	85,000
Iawndal TB	5,000	0	0	5,000
Pwysau arall o'r Rhaglen Lywodraethu (sef yr isod)	10,000	0	0	10,000
lechyd Anifeiliaid	4,800	0	0	4,800
Ychwanegol i Gefnogi SFS	3,350	0	0	3,350
Strategaeth Bwyd Cymunedol	1,850	0	0	1,850
Cyfanswm Symudiadau Adnoddau Cyllidol	15,000	63,000	22,000	100,000

Yn 2022-23, mae'r gyllideb Refeniw yn cynyddu £15 miliwn yn erbyn gwaelodlin 2021-22.

Mae'r dyraniad o £5 miliwn yn cefnogi fy rhwymedigaethau statudol i ariannu iawndal TB, yr wyf wedi bod yn ei reoli fel pwysau mewn blynyddoedd blaenorol ar draws fy MEG. Y dyraniadau sylfaenol eraill yw cefnogi lechyd a Lles Anifeiliaid a chefnogi'r gwaith o gyflawni'r ymrwymadau yn y Cytundeb Cydweithio â Phlaid Cymru.

Cyllid Fferm disodli gan y DU yw cyllid i ddisodli'n uniongyrchol gyllid yr UE a dderbyniwyd ar gyfer BPS a'r RhDG (pe baem wedi aros yn yr UE) ac felly nid yw'r gyllideb sydd ar gael ar gyfer cyllid fferm wedi cynyddu.

Cyfalaf

Nodir dyraniadau'r gyllideb cyfalaf o £37 miliwn y flwyddyn yn Nhabl 4 fel a ganlyn:

TABL 4: Dyraniadau'r Gyllideb Cyfalaf				
	2022-23	2023-24	2024-25	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dyraniadau				
Cyfalaf Cyffredinol				
Adnabod a Symud Da Byw	1,000	1,000	1,000	3,000
Y Môr a Physgodfeydd	200	200	0	400
Taliadau Gwledig Cymru – TG	6,000	6,000	6,000	18,000
Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – RhDG	9,500	9,500	0	19,000
Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Economi a Chynaliadwyedd Gwledig	20,500	20,500	30,000	71,000
Cyfanswm Dyraniadau Cyfalaf	37,200	37,200	37,000	111,400

1.0 Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd – ARIANNU CAMAU GWEITHREDU

Amaethyddiaeth, Bwyd a Physgodfeydd	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Referiw	295,612	300,212	4,600	2%	363,212	63,000	21%	385,212	22,000	6%
Nad yw'n Arian Parod	11,554	10,817	(737)	-6%	10,817	0	0%	10,817	0	0%
Cyfalaf	14,456	37,200	22,744	157%	37,200	0	0%	37,000	(200)	-1%
CYFANSWM	321,622	348,229	26,607	8%	411,229	63,000	18%	433,029	21,800	5%

Esbonnir y dadansoddiad manwl o Gamau Gweithredu yn ôl gweithgarwch Llinell Wariant yn y Gyllideb yn yr adrannau canlynol.

Datblygu a darparu polisi a rhaglenni cynhwysfawr mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a'r Môr

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Datblygu a darparu polisi a rhaglenni cynhwysfawr mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a'r Môr	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Strategaeth Amaethyddiaeth (2829)	400	650	250	63%	650	0	0%	650	0	0%
Cyllid Fframwaith Awdurdodau Lleol (2831)	200	200	0	0%	200	0	0%	200	0	0%
Ymgysylltu â Chwsmeriaid Amaeth (2860)	400	400	0	0%	400	0	0%	400	0	0%
Prosiect Sir, Plwyf, Daliad (2861)	500	500	0	0%	500	0	0%	500	0	0%
EID Cymru (2862)	2,639	2,639	0	0%	2,639	0	0%	2,639	0	0%
Adnabod Da Byw (2863)	1,647	1,647	0	0%	1,647	0	0%	1,647	0	0%
Gwasanaethau Cyngor Technegol (2864)	358	358	0	0%	358	0	0%	358	0	0%
Deddf Tiroedd Comin (2866)	433	433	0	0%	433	0	0%	433	0	0%
Cyfanswm Referiw	6,577	6,827	250	4%	6,827	0	0%	6,827	0	0%

CYFALAF Llinell Wariant yn y Gyllideb Datblygu a darparu polisi a rhaglenni cynhwysfawr mewn Amaethyddiaeth, Bwyd a'r Môr	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
EID Cymru (2862)	2,100	0	(2,100)	-100%	0	0	0%	0	0	0%
Adnabod Da Byw (2863)	0	1,000	1,000	0%	1,000	0	0%	1,000	0	0%
Deddf Tiroedd Comin (2866)	1,200	0	(1,200)	-100%	0	0	0%	0	0	0%
Cyfanswm CYFALAF	3,300	1,000	(2,300)	-70%	1,000	0	0%	1,000	0	0%

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb Gwasanaethau Cynghori Technegol (2864) yn cefnogi'r gwaith o gyflawni ystod o ddyletswyddau statudol, datblygu polisi a gwasanaethau cymorth mewn perthynas ag amaethyddiaeth a'r amgylchedd, gan gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, brisiadau TB, Rheoliadau Amaethyddiaeth Aseiad o'r Effaith Amgylcheddol (EIA), Dosbarthiad Tir Amaethyddol, iechyd planhigion, Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol, Cyflogau Amaethyddol, Panel Cynghori Amaethyddol Cymru a'r Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol.

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2831 Dyrennir cyllid i Awdurdodau Lleol Cymru drwy'r Penaethiaid Safonau Masnach i ddarparu gweithgareddau gorfodi iechyd a lles anifeiliaid wedi'u targedu a rhai ychwanegol drwy Gynllun Datblygu Partneriaeth y cytunwyd arno gan awdurdodau lleol. Mae'r Cynllun yn cyflawni canlyniadau sy'n mynd y tu hwnt i gyfrifoldebau statudol yr awdurdodau lleol, yn ogystal â chanlyniadau i wella safonau iechyd a lles anifeiliaid ac atal unrhyw achosion o glefydau anifeiliaid, ac ymateb yn fwy effeithlon iddynt. Mae hyn yn cyfrannu at liniaru'r costau sylweddol a'r pwysau ar adnoddau ar gyfer y llywodraeth a diwydiant o ganlyniad i achosion o'r fath.

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2860 Y gyllideb hon yw'r mecanwaith allweddol ar gyfer cyfathrebu ac ymgysylltu â chwsmeriaid amaeth a'r diwydiant ehangach ar gynlluniau, polisïau a mentrau a weinyddir gan Lywodraeth Cymru, gan gynnwys cynhyrchu diweddariadau copi caled i holl hawlwyd BPS a chefnogi ffermwyr i gydymffurfio â'r Rheoliadau Rheoli Llygredd Amaethyddol.

Mae'r gyllideb hefyd yn cefnogi gweithgareddau sy'n gysylltiedig ag iechyd meddwl a llesiant ffermwyr gan gynnwys Grŵp Cymorth i Ffermwyr Cymru a pharhau i hyrwyddo FarmWell Cymru.

Mae'r gyllideb yn cynnwys cyllid uniongyrchol i Gymdeithas Amaethyddol Frenhinol Cymru, yn ogystal â chymdeithasau sioeau eraill ledled Cymru. Bydd cyllid tuag at weithredu argymhellion adolygiad annibynnol o gydnerthedd sioeau amaethyddol mewn ymateb i Covid 19 yn cael ei gefnogi o'r gyllideb hon.

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2861 - Mae'r dyraniad yn ariannu'r Prosiect Sir, Plwyf, Daliad (CPH), sy'n rhesymoli ac yn glanhau'r dirwedd CPH yng Nghymru. Bydd y gyllideb a ddyrannwyd (£200,000) yn sicrhau bod Taliadau Gwledig Cymru yn parhau i weinyddu a datblygu'r plattform TG presennol, gyda'r £300,000 arall yn angenrheidiol i gefnogi gwaith achos a chostau eraill sy'n gysylltiedig â newid rhifau CPH, er enghraifft, diwygio cofnodion APHA

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2862 EIDCymru yw'r gronfa ddata symudiadau defaid ar gyfer ffermwyr Cymru, sy'n bodloni'r safonau fel y'u nodir yn Rheoliad 21/2004 y Cyngor Ewropeaidd lle mae'n ofynnol i aelod-wladwriaethau sefydlu'r sail ar gyfer system Ewropeaidd i nodi a chofnodi symudiadau defaid, geifr a cheirw. Gallai peidio â chydymffurfio â'r rheoliadau hyn arwain at dorri cyfraith Ewropeaidd ac effeithio ar gytundebau masnach ar ôl ymadael â'r UE yn y dyfodol. Mae EIDCymru yn darparu mwy o allu i olrhain, gan helpu i liniaru'r gost sylweddol i'r llywodraeth a'r diwydiant pe bai achosion o glefyd defaid.

Gweinyddu'r PAC a gwneud Taliadau yn unol â rheolau'r UE a Llywodraeth Cymru

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Gweinyddu'r PAC a gwneud Taliadau yn unol â rheolau'r UE a Llywodraeth Cymru	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Taliadau Uniongyrchol Colofn 1 Amaethyddiaeth yr UE (2787)	238,000	238,000	0	0%	238,000	0	0%	238,000	0	0%
Gweinyddu Cynllun y Taliad Sengl (2790)	6,694	9,194	2,500	37%	9,194	0	0%	9,194	0	0%
Cyfanswm Refeniw	244,694	247,194	2,500	1%	247,194	0	0%	247,194	0	0%

CYFALAF Llinell Wariant yn y Gyllideb Gweinyddu'r PAC a gwneud Taliadau yn unol â rheolau'r UE a Llywodraeth Cymru	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Y Polisi Amaethyddol Cyffredin - TG (2789)	1,505	6,000	4,495	299%	6,000	0	0%	6,000	0	0%
Cyfanswm CYFALAF	1,505	6,000	4,495	299%	6,000	0	0%	6,000	0	0%

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2787 Taliadau Uniongyrchol yw taliadau'r Polisi Amaethyddol Gyffredin a ariennir yn ddomestig 100%. Gwneir taliadau'n uniongyrchol i ffermwyr sy'n defnyddio'r arian i dalu eu treuliau busnes a threuliau eraill. Gwneir taliadau ar gyfer 2021 ym mis Hydref (blaendaliadau) a mis Rhagfyr (y gweddill) Deddf Taliadau Uniongyrchol i Ffermwyr (Parhad Deddfwriaethol) 2020 (p.2),

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2790 Mae systemau TGCh Taliadau Gwledig Cymru yn cynnwys tair prif elfen:

- **CAPIT:** System seiliedig ar reolau ar gyfer dilysu a thalu ceisiadau.
- **Golygydd Cynllun:** System Adnabod Parseli Tir (LPIS) sy'n seiliedig ar System Gwybodaeth Ddaearyddol (GIS) a ddefnyddir i fapio'r holl dir sy'n cael ei ffermio a'i hawlio yng Nghymru naill ai ar gyfer BPS neu Glastir
- **Taliadau Gwledig Cymru Ar-lein:** Porth ar-lein i ffermwyr (hawlwr) wneud cais i a hawlio gwahanol gynlluniau PAC a RhDG. Mae'r system hon yn cefnogi gwasanaeth cwbl ddigidol o fewn Taliadau Gwledig Cymru.

Rhaglen Economi a Chynaliadwyedd Gwledig

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Rhaglen Economi a Chynaliadwyedd Gwledig	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Rhaglen Economi a Chynaliadwyedd Gwledig (2833)	6,880	6,880	0	0%	79,200	72,320	1051%	118,382	39,182	49%
Cyfanswm Refeniw	6,880	6,880	0	0%	79,200	72,320	1051%	118,382	39,182	49%

CYFALAF Llinell Wariant yn y Gyllideb Rhaglen Economi a Chynaliadwyedd Gwledig	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Rhaglen Economi a Chynaliadwyedd Gwledig (2833)	0	20,500	20,500	0%	20,500	0	0%	30,000	9,500	46%
Cyfanswm CYFALAF	0	20,500	20,500	0%	20,500	0	0%	30,000	9,500	46%

Diben y Llinell Wariant yn y Gyllideb hon yw cefnogi'r gwaith o ddatblygu rhaglen datblygu gwledig ddomestig o 2024, a datblygu a gweithredu cynlluniau pontio ar gyfer ffermwyr a rheolwyr tir rhwng 2021 a 2024 drwy Gyllid Amnewid yr UE. Bydd y cyllid yn darparu cymorth rhaglen i ddatblygu'r rhaglen tymor hwy. Bydd y canlyniadau a'r mesurau perfformiad ar gyfer cynlluniau sy'n cael eu datblygu drwy gyllid i ddisodli cyllid yr UE yn cael eu datblygu ar lefel rhaglen a chynllun.

Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru: Darparu'r rhaglenni yn y Cynllun Datblygu Gwledig 2014-20

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru: Darparu'r rhaglenni yn y Cynllun Datblygu Gwledig 2014-20	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Cynllun Datblygu Gwledig 2014-20 (2949)	26,502	26,502	0	0%	17,182	(9,320)	-35%	0	(17,182)	-100%
Cyfanswm Refeniw	26,502	26,502	0	0%	17,182	(9,320)	-35%	0	(17,182)	-100%

CYFALAF Llinell Wariant yn y Gyllideb Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru: Darparu'r rhaglenni yn y Cynllun Datblygu Gwledig 2014-20	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Cynllun Datblygu Gwledig 2014-20 (2949)	9,418	9,500	82	1%	9,500	0	0%	0	(9,500)	-100%
Cyfanswm CYFALAF	9,418	9,500	82	1%	9,500	0	0%	0	(9,500)	-100%

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2949 - Mae Cymunedau Gwledig Llywodraeth Cymru – Rhaglen Datblygu Gwledig 2014-2020 yn rhaglen fuddsoddi 7 mlynedd sy'n cefnogi ystod eang o weithgareddau.

Datblygu ar sail tystiolaeth ar gyfer Materion Gwledig

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Datblygiad seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer Materion Gwledig	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Ymchwil a Gwerthuso (2240)	520	520	0	0%	520	0	0%	520	0	0%
Cyfanswm Refeniw	520	520	0	0%	520	0	0%	520	0	0%

Mae'r Llinell Wariant yn y Gyllideb hon yn ariannu gweithgarwch ymchwil a gwerthuso pwysig mewn perthynas ag amaethyddiaeth yng Nghymru. Mae dwy elfen i hyn:

- 1) Mae'r Arolwg o Fusnesau Ffermio (FBS) yn arolwg blynyddol o fusnesau ffermio yng Nghymru. Fe'i cynhelir gyda'r prif ddiben o gasglu data ffisegol ac ariannol manwl am sefyllfa economaidd busnesau ffermio ledled Cymru. Yr arolwg yw'r brif ffynhonnell wybodaeth am sefyllfa economaidd busnesau ffermio. Mae'r arolwg yn darparu tystiolaeth o lefelau incwm mewn gwahanol sectorau amaethyddol yng Nghymru, perfformiad ariannol a sefyllfa ariannol ffermydd (asedau, rhwymedigaethau, gwerth net). Er enghraifft, yr Arolwg o Fusnesau Ffermio yw ffynhonnell y ffigur a ddyfynnir yn aml: ar gyfartaledd, mae 80% o incwm ffermyr Cymru yn dod o'r Taliad Fferm Sylfaenol.
- 2) Mae prosiect ymchwil modelu economaidd FAPRI-UK yn mynd ati i ddatblygu a chynnal system modelu economaidd sy'n dangos y rhyngberthynas ddeinamig ymhlith y newidynnau sy'n effeithio ar y cyflenwad a'r galw ym mhrif sectorau amaethyddol Cymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Bydd prosiect ymchwil FAPRI-UK yn ffynhonnell allweddol o dystiolaeth ar bolisi amaethyddol domestig.

Pysgodfeydd a dyframaethu gan gynnwys gorfodi Pysgodfeydd Cymru

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Pysgodfeydd a dyframaethu, gan gynnwys gorfodi Pysgodfeydd Cymru	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Cynlluniau Pysgodfeydd (2830)	2,215	2,215	0	0%	2,215	0	0%	2,215	0	0%
Pysgodfeydd (2870)	3,024	3,024	0	0%	3,024	0	0%	3,024	0	0%
Cyfanswm Refeniw	5,239	5,239	0	0%	5,239	0	0%	5,239	0	0%

CYFALAF Llinell Wariant yn y Gyllideb Pysgodfeydd a dyframaethu, gan gynnwys gorfodi Pysgodfeydd Cymru	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Cynlluniau Pysgodfeydd (2830)	233	200	(33)	-14%	200	0	0%	0	(200)	-100%
Cyfanswm CYFALAF	233	200	(33)	-14%	200	0	0%	0	(200)	-100%

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2830 - Mae'r Llinell Wariant yn y Gyllideb hon yn cefnogi cyd-ariannu Cronfa'r Môr a Physgodfeydd Ewrop (EMFF) sy'n cynnig cyllid i'r diwydiant ac yn uniongyrchol i Lywodraeth Cymru i weithredu'r Polisi Pysgodfeydd Cyffredin diwygiedig drwy ddatblygu pysgodfeydd a dyframaethu cynaliadwy. Mae'r cynllun yn cyfuno elfennau ariannu casglu data, polisi morol integredig a rheoli / gorfodi yn uniongyrchol i Lywodraeth Cymru. Mae EMFF yn gronfa yn y DU gyda dyraniad craidd o €145 miliwn. Cytunwyd ar y rhaniad mewnol yn y DU, yn dilyn trafodaethau rhwng Gweinyddiaethau'r DU ar lefel Gweinidogion ac uwch swyddogion.

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2870 yn cynnwys cyllid ar gyfer y canlynol;

- **Bioamrywiaeth Forol** Gweithio gyda'r eNGOs i ddatblygu cynllun adfer tymor hwy byr sy'n arwain at raglen adfer tymor hwy

- **Cynllunio Morol (gan gynnwys Ynni Adnewyddadwy)** Er mwyn cefnogi gweithredu Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru a chydymffurfiaeth â dyletswyddau statudol o dan Ddeddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009, darperir cymorth technegol arbenigol gan Ganolfan Gwyddorau'r Amgylchedd, Pysgodfeydd a Dyframaethu (CEFAS) i'r prosiect cynllunio morol. Mae'r gyllideb o £168,000 yn rhwymedigaeth gytundebol bresennol, wedi'i llofnodi, i staff CEFAS ddarparu'r cymorth hwn.
- **Gwyddor a Thystiolaeth Pysgodfeydd**
- **Systemau Digidol Pysgodfeydd** – Mae systemau rheoli pysgodfeydd digidol yn cynnwys amrywiaeth o systemau TG ar gyfer cofnodi dalfeydd, monitro llongau, cofnodi archwiliadau pysgodfeydd a thrwyddedau morol, cofnodion gwerthiant pysgod a systemau iechyd a diogelwch ar gyfer swyddogion gorfodi.
- **Polisi Pysgodfeydd Domestig** Bydd y Gangen Polisi a Rheoli Pysgodfeydd Domestig yn parhau i fodloni rhwymedigaethau statudol i reoli pysgodfeydd trwyddedig a chyflawni ymrwymadau hirsefydlog i gyflwyno is-ddeddfwriaeth ar gyfer pysgodfeydd. Bydd y gwaith hwn yn sicrhau bod ein pysgodfeydd yn gynaliadwy drwy ddiogelu'r amgylchedd, ac ar yr un pryd yn sicrhau eu bod yn cynnig y manteision economaidd a chymdeithasol gorau posibl i Gymru.
- **Masnach y Môr a Physgodfeydd** - cyllid craidd ar gyfer Cymdeithas Pysgotwyr Cymru (WFA)
- **Rheoli a Gorfodi** - Mae'r gyllideb Rheoli a Gorfodi yn cwmpasu'r holl gostau gweithredol sy'n gysylltiedig â staff Rheoli a Gorfodi, Tîm Gorfodi Patrolio Pysgodfeydd a Llongau Patrolio Pysgodfeydd, gan gynnwys gwaith cynnal a chadw, tanwydd ac yswiriant.
- **Ymgysylltu â Rhanddeiliaid** - Mae gan y Môr a Physgodfeydd ddau grŵp rhanddeiliaid cyffredinol. Mae gan Grŵp Cynghori Cymru ar y Môr a Physgodfeydd (WMFAG) gadeirydd a benodir yn gyhoeddus, ac mae'n cynrychioli'r sector Pysgodfeydd. Mae gan Grŵp Cynghori a Gweithredu Cymru ar Faterion Morol (WMAAG) hwylusydd cytundebol, ac mae'n cynrychioli'r sector morol. Mae costau'n rhwymedigaethau cytundebol, gyda'r arian sy'n weddill ar gyfer costau llogi lleoliadau, arlwygo a chostau cynhaliath cysylltiedig.

Datblygu a Marchnata Bwyd a Diod Cymru

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Datblygu a Marchnata Bwyd a Diod Cymru	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Hybu Bwydydd Cymreig a Datblygu'r Diwydiant (2970)	5,200	7,050	1,850	36%	7,050	0	0%	7,050	0	0%
Cyfanswm Refeniw	5,200	7,050	1,850	36%	7,050	0	0%	7,050	0	0%

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2970 yn ariannu rhaglenni ar draws y sbectrwm bwyd, gan ysgogi adnoddau ariannol o raglenni ehangach Llywodraeth Cymru, gan gynnwys y RhDG, EFF, ERF ac amryw o fentrau llai o faint, yn ogystal â ffynonellau ariannu allanol megis Bargeinion Twf;

- cefnogi goroesiad a chydnerthedd busnesau ar ôl Covid-19 ac ar ôl ymadael â'r UE drwy ysgogi arian i gefnogi twf y sector bwyd, gweithio gyda manwerthwyr i'w hannog i gynyddu eu harlwy o fwyd a diod o Gymru, helpu i sicrhau mwy o bresenoldeb ar-lein i gynhyrchwyr o Gymru a gweithgareddau hyrwyddo i gynyddu cyfran gweithgynhyrchu bwyd Cymru o'r cyflenwad i'r sector gwasanaethau bwyd, twristiaeth a'r sector cyhoeddus; a
- hyrwyddo diwydiant bwyd Cymru drwy ddigwyddiadau a rhwydweithiau rhyngwladol a ddyluniwyd i gynyddu mewnfuddsodiad.

Diogelu a Gwella Iechyd a Lles Anifeiliaid – ARIANNU CAMAU GWEITHREDU

Diogelu a Gwella Iechyd a Lles Anifeiliaid	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Refeniw	31,699	41,499	9,800	31%	41,499	0	0%	41,499	0	0%
CYFANSWM	31,699	41,499	9,800	31%	41,499	0	0%	41,499	0	0%

Esbonnir y dadansoddiad manwl o Gamau Gweithredu yn ôl gweithgarwch Llinell Wariant yn y Gyllideb yn yr adrannau canlynol.

Cefnogi a Darparu'r rhaglen / strategaeth Iechyd a Lles Anifeiliaid

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Cefnogi a Darparu'r rhaglen / strategaeth Iechyd a Lles Anifeiliaid	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid (2270)	108	1,108	1,000	926%	1,108	0	0%	1,108	0	0%
Cyfanswm Refeniw	108	1,108	1,000	926%	1,108	0	0%	1,108	0	0%

Mae'r gyllideb hon yn cwmpasu pob math o wariant y Llywodraeth ar iechyd a lles anifeiliaid, atal a rheoli clefydau anifeiliaid yn ogystal â mesurau cadw golwg a rheoli rhagweithiol/cynllunio wrth gefn ar gyfer clefydau egsotig. Mae'n cynnwys cymorth parhaus i Grŵp Fframwaith Iechyd a Lles Anifeiliaid Cymru a'r Grŵp Cyflawni ar Ymwrthedd Gwrthficrobaidd (AMR) mewn Anifeiliaid a'r Amgylchedd. Mae hyn yn ein galluogi i weithio mewn partneriaeth â diwydiant i godi safonau iechyd a lles anifeiliaid, hyrwyddo'r defnydd cyfrifol o wrthfotigau a chymryd camau effeithiol i reoli achosion o glefydau anifeiliaid.

Rheoli a Darparu Dileu TB a Chlefydau Endemig eraill

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Rheoli a Darparu Dileu TB a Chlefydau Endemig eraill	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Asiantaeth Iechyd a Lles Anifeiliaid (2271)	15,281	18,281	3,000	20%	18,281	0	0%	18,281	0	0%
Taliadau Difa TB - Costau a Derbyniadau (2272)	8,810	13,810	5,000	57%	13,810	0	0%	13,810	0	0%
Dileu TB (2273)	7,500	8,300	800	11%	8,300	0	0%	8,300	0	0%
Cyfanswm Refeniw	31,591	40,391	8,800	28%	40,391	0	0%	40,391	0	0%

Mae'r rhan fwyaf o'r cyllid yn cefnogi'r gwaith o ddarparu gwasanaethau'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion yng Nghymru. Mae'r cyllid yn helpu i ddiogelu iechyd a lles anifeiliaid, yn ogystal ag iechyd y cyhoedd, ac yn gwella diogelwch bwyd drwy ymchwil, gwyliadwriaeth ac arolygu.

Mae'r rhan fwyaf o'r cyllid yn talu costau'r gwasanaethau darparu a wneir gan APHA, gan gynnwys cyfrannu at weithgarwch gwyliadwriaeth APHA ledled Prydain. Darperir cyllid hefyd ar gyfer y gwaith statudol a wneir gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd a chyllid i dalu taliadau iawndal TSE statudol os oes angen.

Mae cyfran fawr o weithgarwch APHA yn gweithredu gofynion statudol a pholisi Llywodraeth Cymru mewn perthynas â'r Rhaglen Dileu TB (yn ogystal â Llinell Wariant yn y Gyllideb 2273), yn ogystal â chymhwyso rheolaethau i sicrhau bod iechyd pobl a'r gadwyn fwyd ddynol yn cael eu diogelu.

Mae'r gyllideb ar waith i liniaru'r canlynol:

- Mae methiant i gymryd camau effeithiol os bydd achosion o glefyd anifeiliaid egsoftig yn cael effaith ehangach o gofio bod gan Lywodraeth Cymru rwymedigaeth (ariannol) ddigwyddiadol mewn perthynas â chostau heb eu cyllidebu o dan yr amgylchiadau hynny e.e. amcangyfrifwyd bod y gost i'r Llywodraeth yng Nghymru yn sgil Clwy'r Traed a'r Genau yn 2001, pan nad oedd yn fater wedi'i ddatganoli, yn £100 miliwn. Yn nhermau heddiw, gallai'r gost fod yn llawer mwy heb amcangyfrif y difrod i'r diwydiant a thwristiaeth yng Nghymru lle byddai effaith andwyol ddifrifol ar incwm aelwydydd.
- Gallai methiant i ddangos rheolaeth effeithiol ar glefyd anifeiliaid danseilio trafodaethau yn y dyfodol ar farchnad sengl lle gallai'r gofynion i gael rheolaethau clefydau anifeiliaid sydd o leiaf yn cyfateb i rai'r Aelod-wladwriaethau eraill fod yn sefyllfa a bwysleisir yn drwm fel rhan o unrhyw gytundeb masnach gyda'r Gymuned Ewropeaidd.

Bydd lleihau lefelau rheoli clefydau anifeiliaid yn effeithio ar drafodaethau masnach y DU nawr ac yn y dyfodol gan y bydd disgwyl i'r DU allu dangos lefelau rheolaeth sydd o leiaf yn cyfateb i rai'r Aelod-wladwriaethau Ewropeaidd.

Mae Llinell Wariant yn y Gyllideb 2272 yn gyllideb 'a arweinir gan y galw' ac, fel y soniwyd eisoes, mae gan Lywodraeth Cymru ddyletswydd statudol i dalu iawndal TB. Mae cysylltiad anorfod rhwng cyfanswm yr anifeiliaid sy'n cael eu difa, ac felly'r

pwysau ar y gyllideb hon, a chynnydd Dileu TB a chyllideb y Rhaglen Dileu TB (Linell Wariant yn y Gyllideb 2273). Gall unrhyw beth sy'n amharu ar bolisiau dileu arwain at ledaeniad y clefyd sydd, yn ei dro, yn debygol o arwain at fwy o wariant ar lawndal TB. Byddai unrhyw orwariant yn effeithio ar gyllidebau ehangach OCVO ac ESNR, gan y gellir galw ar y rhain hefyd i wrthbwysu unrhyw orwariant fel y gwelwyd mewn blynyddoedd blaenorol.

Llinell Wariant yn y Gyllideb 2273 Mae'r gyllideb hon yn cwmpasu ymrwymiad statudol i Gynllun Dileu TB y DU. Mae'r Llinell Wariant yn y Gyllideb hon yn ategu'r gweithgarwch a gyflawnir gan ein partner cyflawni, yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA), i gyflawni polisiau TB, gan gynnwys profion blynyddol, a mentrau a phrosiectau megis Cymorth TB a gwaith epidemiolegol i helpu i ategu tystiolaeth a dull gweithredu'r Rhaglen Dileu TB. Ariennir y gwaith hwn yn rhannol gan y Llinell Wariant yn y Gyllideb hon a hefyd gan Linell Wariant yn y Gyllideb 2271 (Darparu a Thaliadau Iechyd a Lles Anifeiliaid).

Monitro Materion Gwledig a Strategaeth Ymadael â'r UE - ARIANNU CAMAU GWEITHREDU

Monitro Materion Gwledig a Strategaeth Ymadael â'r UE	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Refeniw	2,834	3,434	600	-21%	3,434	0	0%	3,434	0	0%
Cyfalaf	150	0	(150)	100%	0	0	0%	0	0	0%
CYFANSWM	2,984	3,434	450	15%	3,434	0	0%	3,434	0	0%

Esbonnir y dadansoddiad manwl o Gamau Gweithredu yn ôl gweithgarwch y Llinell Wariant yn y Gyllideb yn yr adrannau canlynol.

Monitro Materion Gwledig, Strategaeth Ymadael â'r UE

REFENIW Llinell Wariant yn y Gyllideb Monitro Materion Gwledig a Strategaeth Ymadael â'r UE	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Strategaeth a Chysylltiadau'r Llywodraeth (2816)	2,834	3,434	600	21%	3,434	0	0%	3,434	0	0%
Cyfanswm Refeniw	2,834	3,434	600	21%	3,434	0	0%	3,434	0	0%

Rural Affairs Monitoring and EU Exit Strategy BEL's CAPITAL	2021-22 Final Budget £'000	2022-23 New Plans Draft Budget £'000	Change £'000	% Change	2023-24 New Plans Draft Budget £'000	Change £'000	% Change	2024-25 New Plans Draft Budget £'000	Change £'000	% Change
Strategy and Government Relations (2816)	150	0	(150)	-100%	0	0	0%	0	0	0%
Total CAPITAL	150	0	(150)	-100%	0	0	0%	0	0	0%

CYFALAF Llinell Wariant yn y Gyllideb Monitro Materion Gwledig a Strategaeth Ymadael â'r UE	Cyllideb Derfynol 2021-22 £'000	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2022-23 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2023-24 £'000	Newid £'000	% Newid	Cyllideb Ddrafft Cynlluniau Newydd 2024-25 £'000	Newid £'000	% Newid
Strategaeth a Chysylltiadau'r Llywodraeth (2816)	150	0	(150)	-100%	0	0	0%	0	0	0%
Cyfanswm CYFALAF	150	0	(150)	-100%	0	0	0%	0	0	0%

Mae'r Llinell Wariant yn y Gyllideb hon yn cefnogi Uned Ymadael â'r UE a'r Strategaeth. Crëwyd Uned Ymadael â'r UE a'r Strategaeth (EESU) i gydgyssylltu, cefnogi a sbarduno ein hymadawiad o'r UE a gweithgareddau pontio. Mae'r Uned yn gweithio ar draws y portffolios Newid Hinsawdd a Materion Gwledig, i hwyluso, cydgysylltu a darparu tystiolaeth strategol a modelu, a'u cymhwysiad ymarferol i gefnogi gwaith llunio polisïau ehangach y portffolios. Ar ôl cwblhau cytundeb masnach cynhwysfawr gyda'r UE, prif ffocws yr Uned yw cefnogi'r gwaith o weithredu swyddogaethau a strwythurau trawsbynciol newydd sy'n deillio o ymadael â'r UE, gyda phob un o'r timau polisi perthnasol yn bennaf gyfrifol am ddatblygu, darparu, rheoli a chyfathrebu polisïau.

Crynodeb

Cyflwynir tabl Llinellau Gwariant yn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer Prif Grŵp Gwariant Materion Gwledig ar gyfer 2022-23 i'r Pwyllgor ei ystyried.

Lesley Griffiths

Y Gweinidog Materion Gwledig a Gogledd Cymru, a'r Trefnydd